

Sprogstuderende og tosprogsordbøger

Farø, Ken Joensen

Published in:
LEDA-nyt

Publication date:
2010

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Document license:
[Ikke-specificeret](#)

Citation for published version (APA):
Farø, K. J. (2010). Sprogstuderende og tosprogsordbøger. *LEDA-nyt*, (50), 4-8.

LEDA

LEKSIKOGRAFER
I DANMARK

LEDA-Nyt nr. 49 – April 2010

ISSN 1603-7006

Redigeret af Inger Schoonderbeek Hansen, Henrik Lorentzen og Liisa Theilgaard

Meddelelser fra bestyrelsen	s. 2
Indkaldelse til medlemsmøde	s. 3
Indkaldelse til generalforsamling	s. 4
Indkaldelse til seminar om historisk leksikografi	s. 5
ordnet.dk – ordbøger og korpus på internettet	s. 7
Dansk-engelsk ordbog over præpositioner	s. 15
Anmeldelse af Lexicography in the 21st Century	s. 20
Rapport om Nordisk symposium om leksikografi og sprogteknologi	s. 27
Rapport om konferencen eLexicography in the 21st century	s. 28
Nye ordbøger 2009	s. 30
Disputats om dansk retskrivning	s. 32
Annoncering af 13. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog	s. 33
Annoncering af 14. EURALEX-kongres i Leeuwarden	s. 34

Medlemsmøde og generalforsamling

Ordbøger og undervisning

Ved Søren Aksel Sørensen, Mikro Værkstedet

og

Ken Farø, Københavns Universitet

Onsdag 28. april 2010 kl. 15.00

Københavns Universitet Amager, Njalsgade 136, lokale 22.0.47
se side 3

Efter generalforsamlingen er der mulighed for at gå ud at spise sammen (for egen regning) på en restaurant i nærheden. Tilmelding på mødet.

Meddelelser fra bestyrelsen

Der indkaldes til generalforsamling onsdag den 28. april 2010 kl. 17.15 på Københavns Universitet Amager, Njalsgade 136, lokale 22.0.47

Se dagsorden mv. på side 4.

***

Opmærksomme læsere vil have bemærket, at LEDA's logo er ændret. Det er sket i forbindelse med den ny hjemmeside, idet vores hidtidige logo ikke var godt nok teknisk til webbrug. Det nye logo er rentegnet og redesignet af Nikolaj Thomasen, Romfax.

Samtidig er LEDA's nye hjemmeside åbnet på <http://leksikografer.dk>. Hjemmesiden hostes af Københavns Universitet, og den følger derfor universitetets design og opbygning. Med tiden vil de digitaliserede numre af LEDA-Nyt m.m. blive flyttet fra den gamle hjemmeside, men indtil da er begge hjemmesider aktive. Henrik Hovmark, Henrik Lorentzen og Ken Farø har stået for arbejdet med den nye hjemmeside.

LEDA-Nyt udgives af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) og udkommer to gange om året. LEDA-Nyt udsendes fast til LEDA's medlemmer og kan desuden – ligesom ældre numre af tidsskriftet – downloades fra LEDA's hjemmeside (www.leksikografer.dk og www.cst.dk/leda). Bidrag til næste nyhedsbrev sendes til formanden inden 1. oktober 2010. Dette nummer er redigeret af Inger Schoonderbeek Hansen, Henrik Lorentzen og Liisa Theilgaard. LEDA er en forening der fungerer som forum for praktisk og videnskabeligt ordbogsarbejde og ledes af en bestyrelse, som frem til næste generalforsamling består af:

Liisa Theilgaard (DSL) (formand), lt@dsl.dk / liisa.theilgaard@gmail.com
Henrik Hovmark (KU, Ømålsordbogen) (næstformand), hovmark@hum.ku.dk
Christian Becker-Christensen (Politikens Forlag) (kasserer), cbc@pol.dk
Ken Farø (KU, Institut for Engelsk, Germansk og Romansk), kenfaroe@hum.ku.dk
Inger Schoonderbeek Hansen (AU, Jysk Ordbog), jysis@hum.au.dk
Anita Ågerup Jervelund (Dansk Sprognævn), aagerup@dsn.dk
Henrik Lorentzen (DSL), hl@dsl.dk

Kontingent for medlemskab af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) 125,- DKK (kan indbetales på girokonto 1551 139-1968). Foreningens CVR-nummer er 31193958.
Kontingent for medlemskab af Nordisk Forening for Leksikografi (NFL) 180,- DKK (200,- NOK).
Henvendelse vedrørende indmeldelse og adresseændring sker til foreningens kasserer.
Øvrige henvendelser rettes til formanden.

Medlemsmøde

Ordbøger og undervisning

ved Søren Aksel Sørensen, Mikro Værkstedet

og

Ken Farø, Københavns Universitet

Københavns Universitet Amager

Njalsgade 136

Onsdag 28. april 2010

Kl. 15.00 i lokale 22.0.47

I dag er det mere nødvendigt end nogensinde før at man er aktiv deltager i skriftsproget. Det drejer sig om muligheden for uddannelse, men også deltagelse i samfundslivet kræver viden – og ingen viden uden skriftsproget.

I skolen kæmper bogen om elevernes gunst i en ofte ulige kamp med elektroniske medier. Medierne er aktive medarbejdere i dagens læring, men lyd og billeder er ikke nok. Der skal ord på bordet: levende ord, som kan løfte forståelsesniveauet. Men ordet skal bruges omkring 50 gange, før det indgår aktivt i ordbanken, og der skal 10 nye i spil hver dag for at nå et tilfredsstillende sprogligt niveau – det drejer sig om ordets betydning, ordklasse, bøjningsform på flere sprog og i alle fag – måske bortset fra idræt og billedkunst.

Så nødvendighedens love presser på. Tiden kræver ord på nye spor. Til hverdag og fest. I undervisning og prøver.

I foredraget vil jeg komme ind på ordbogens placering i skolen i dag, dens fremtid i forhold til de elektroniske ordbøger og ordstøttefunktioner, som der gives eksempler på. På dansk og fremmedsprog. Desuden vil jeg demonstrere nogle af Mikro Værkstedets leksikografiske produkter.

Søren Aksel Sørensen har bl.a. virket i 36 år som dansklærer i folkeskolen, er formand for opgavekommissionen i læsning og retskrivning og pædagogisk konsulent på Mikro Værkstedet.

***

Hvilken rolle spiller tosprogsordbøgerne for sprogstuderende? Hvordan udnytter de dem? Og hvor gode er ordbøgerne til de opgaver, de anvendes til? Hvad kan læreren hhv. leksikografen lære af det? – Et absolut impressionistisk studie af to hold tyskstuderendes opslagsadfærd.

Ken Farø er ph.d. og adjunkt ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet.

Indkaldelse til generalforsamling

Onsdag den 28. april 2010 kl. 17.15

Københavns Universitet Amager, Njalsgade 136, lokale 22.0.47

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent og referent
2. Formanden aflægger beretning
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab
4. Fastsættelse af kontingent
Bestyrelsen foreslår at kontingentet fastholdes på 125,- DKK pr. år.
5. Valg af formand
På valg er: Liisa Theilgaard.
6. Valg af to bestyrelsesmedlemmer og en suppleant
På valg er: Inger Schoonderbeek Hansen, Henrik Lorentzen
og Anita Ågerup Jervelund.
7. Valg af revisor og revisorsuppleant
På valg er: Ebba Hjorth og Pernille Neergaard-Dibbern.
8. Forslag
9. Eventuelt

Vedr. pkt. 5, 6 og 7: Henrik Lorentzen har været medlem af bestyrelsen i 8 år og kan derfor ikke genvælges. Alle øvrige kandidater modtager genvalg, men andre kandidater er naturligvis velkomne til at melde sig til formanden, Liisa Theilgaard (lt@dsl.dk), eller på mødet.

Seminar om historisk leksikografi

Københavns Universitet Amager
bygning 27
Njalsgade 136
Torsdag 20. maj 2010
Kl. 14.00-19.00 i lokale 27.0.09

Seminaret afholdes i samarbejde med Selskab for Nordisk Filologi og med støtte fra Clara Lachmanns fond.

Program

- 14.00-15.30 Fil. dr Emma Sköldberg, Lexikaliska institutet, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet: *Nordiska ordspråkssamlingar från 1600-talet – en jämförelse mellan Grubb och Syv*

Fil. dr Lars Holm, Lund: *Jesper Swedbergs Svensk Ordabok*
- 15.30-16.00 Kaffepause
- 16.00-17.30 Postdoc, ph.d. Simon Skovgaard Boeck, Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet: *De danske rimordbøgers historie*

Fhv. redaktør, cand.mag. Svend Eegholm-Pedersen, Birkerød: *Moth – den første danske definitionsordbog*
- 17.30-18.00 Diskussion
- 18.00- Reception

Abstracts

Nordiska ordspråkssamlingar från 1600-talet – en jämförelse mellan Grubb och Syv

År 1665 utkom Christoph. L. Grubbs verk *Penu Proverbiale, Deth är: Ett ymnigt förråd aff allehanda Gambla och Nyia Svenska Ordseeder och Lährespråk [...]*. Verket är omfångsrikt; själva ordboksdelen omfattar inte mindre än 915 sidor och innehåller närmare 4 000 ordspråksliknande uttryck. Bland dessa återfinns bl.a. *Löök, Röök och ond Qwinna komma Bondens Ögon til rinna*.

I mitt föredrag kommer jag bl.a. att diskutera hur ordboksartiklarna i samlingen är ordnade i förhållande till varandra och vilka informationstyper som förekommer i respektive artikel. Ett intressant perspektiv på innehållet i *Penu proverbiale* kan en jämförelse med Peder P. Syvs ordspråkssamling, *Aldmindelige Danske Ordsproge [...]*, erbjuda. Detta verk kom ut i två band 1682 och 1688. Vid en första anblick verkar nämligen de två samlingarna vara synnerligen olika, trots att de kom ut ungefär samtidigt och behandlar liknande språkliga enheter, dvs. olika former av ordförbindelser.

Emma Sköldberg

Jesper Swedbergs Svensk Ordabok

Jesper Swedberg (1653-1735) ägnade sina sista decennier – de tre första av 1700-talet – åt att ställa samman *Swensk Ordabok*. Den förblev dock otryckt ända till 2009.

Trots vad som sägs och har sagts måste Swedbergs ordbok betecknas som “den första någorlunda uttömmande redovisningen av svenskans ordsfatt”, från den lägsta stilnivån till den högsta. Jag kommer att demonstrera den nyutgivna editionen och berätta om hur jag gått tillväga för att med hjälp av de fem handskrifterna söka rekonstruera den ordbok som Swedberg ville skapa.

Jag har mycket begränsade kunskaper om de ordböcker som förtecknar 1700-talets danska, men hoppas efter mitt föredrag få börja fylla dessa kunskapsluckor – och kanske rentav inspirera till jämförelser mellan samtida ordböcker från de båda grannländerna.

Lars Holm

De danske rimordbøgers historie

De danske rimordbøger er en ordbogstype der aldrig er blevet undersøgt, selvom de udgør en særligt interessant kilde til sprog-, litteratur- og ordbogshistorien. Danske rimordbøger kendes siden 1600-tallet, men det er først fra slutningen af 1800-tallet de henvender sig til en bredere offentlighed. Fra 1900-tallet kendes en håndfuld forskellige rimordbøger, og i dag er typen udbredt på nettet.

Rimordbøgernes historie er historien om en genres deroute: Mens de i udgangspunktet tjente opdyrkningen af det danske sprog, synker de efterhånden i værdi og er i dag reduceret til små hjælpelister til brug for festsangskriveren.

Rimordbøgerne kan ses som kataloger over en periodes regler for rim, og det er værd at undersøge hvordan de forholder sig til samtidens egen digtning. Hvor strikse er reglerne, og er fx øjerim tilladt? Ordbøgerne kan således sige noget om skiftende litterære moder. Rimordbøgernes indirekte oplysninger om udtale gør dem til gode kilder til lydhistorien, og deres ordforråd gør dem interessante for den ordhistoriske forskning. Navnlig deres behandling af spændingsfeltet mellem gamle danske ord og fremmedord viser noget om forskellige tiders sprogpoltiske holdninger.

Simon Skovgaard Boeck

Moth – den første danske definitionsordbog

Gehejmeråd Matthias Moths aldrig trykte store ordbog fra begyndelsen af 1700-tallet placerer sig leksikografihistorisk i vadestedet mellem den dominerende latintradition og den begyndende modersmålsleksikografi. Grundkonceptet er tosprogligt, bilingvalt, med dansk som kildesprog og latinen som målsprog, med tilhørende latinsk-danske ordlister. “En Dansk Glosebog paa Dansk og Latin og Latin og Dansk” er Moths egen betegnelse. Men den danske del af ordbogskomplekset er udarbejdet på en så bred materialebasis og med en så stor udførlighed og detaljeringsgrad – og på et efter forholdene så professionelt niveau – at ordbogen med rette står som den første store danske modersmålsordbog/definitionsordbog.

Foredraget vil søge at give et indtryk af Moths leksikografiske metode og praksis og tillige knytte nogle kommentarer til den dokumentation af det danske sprog og dets ordforråd omkring år 1700 som er fremlagt i det ambitiøse værk.

Svend Eegholm-Pedersen

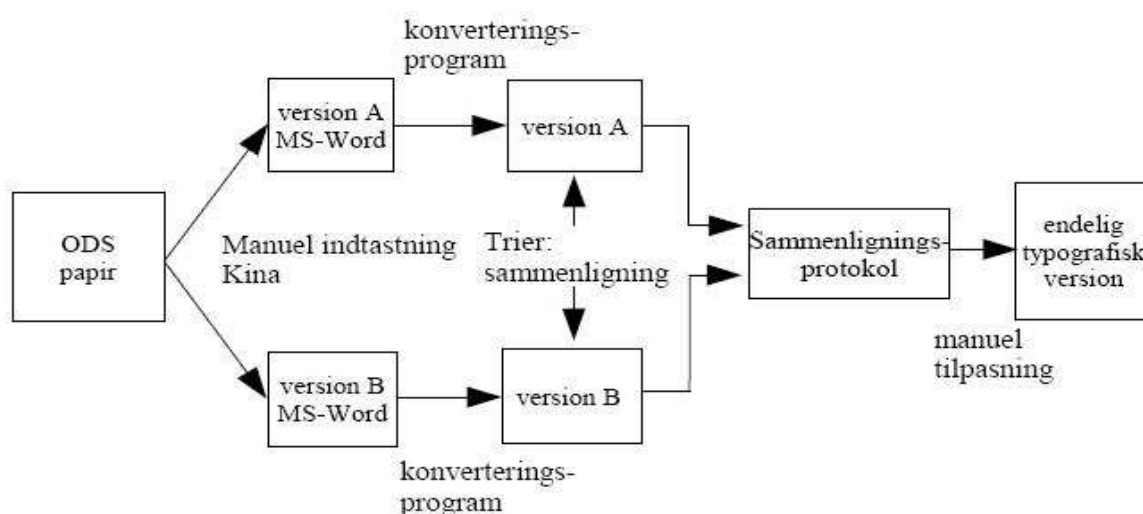
ordnet.dk – ordbøger og korpus på internettet

Af Henrik Lorentzen og Lars Trap-Jensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

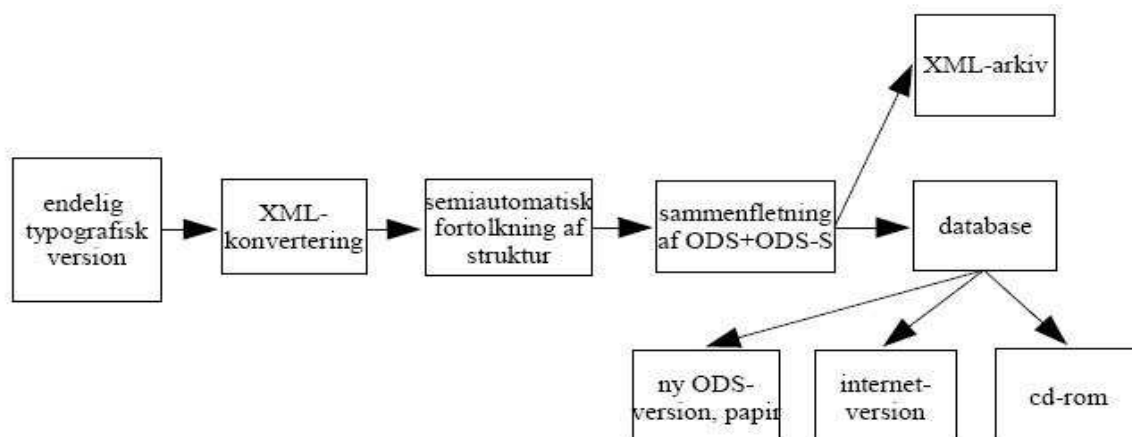
Ordnnet.dk er et websted der giver samtidig adgang til to ordbøger og et tekstkorpus. Siden 2004 har Det Danske Sprog- og Litteraturselskab for en bevilling fra Carlsbergfondet og Kulturministeriet og støttet af Det Elektroniske Forskningsbibliotek arbejdet på at organisere data i en hensigtsmæssig struktur og udvikle en hjemmeside med en række af de funktioner der hører til i en digital ordbog. De enkelte elementer i resursen er blevet offentliggjort i den takt de er blevet klar til det. Med lanceringen af Den Danske Ordbog i en netudgave den 2. november 2009 er tiden kommet til at gøre status over projektet og redegøre for de valg der har skullet træffes undervejs. I det følgende gennemgås de enkelte dele, idet der dog gøres mest ud af Den Danske Ordbog som det senest tilkomne element på hjemmesiden.

1. Ordbog over det danske Sprog

Ordbog over det danske Sprog (ODS) udgør både det første og det sidste element af *ordnet.dk*. Værket er blevet digitaliseret inden for rammerne af projektet og blev som noget af det første sendt til Kina for at blive indtastet af firmaet TQY DoubleKey i Nanjing.

Fase 1: Nanjing, Trier

Fase 2: DSL

Figur 1: Digitaliseringsmodel for ODS

Det skete i et samarbejde med den afdeling ved universitetet i Trier som havde været ansvarlig for den tilsvarende digitalisering af brødrene Grimms *Deutsches Wörterbuch*. Digitaliseringsmodellen er gengivet i skematisk form i figur 1, men eftersom de enkelte dele af processen er blevet beskrevet i andre artikler, henvises interesserede læsere hertil for nærmere detaljer (se fx Bojsen & Trap-Jensen 2005, Trap-Jensen 2006, hvorfra figur 1 er gengivet).

Siden november 2005 har det digitaliserede værk været offentligt tilgængeligt, dog kun i en foreløbig version. Dels har de fem supplementsbind ikke kunnet ses i netudgaven, dels har værket kun været ret nødtørftigt indholdsopmærket. I begyndelsen var kun opslagsord, varianter og visse sammensætninger isoleret i den underliggende database; siden er oplysninger om ordklasse kommet til, mens resten af en artikel blot optræder som én tekstblok. I de indtastede filer er til gengæld alle den trykte bogs typografiske oplysninger bevaret så netudgaven har kunnet præsenteres i en bognær, læselig form.

Det har imidlertid hele tiden været planen at de typografiske oplysninger skulle bruges som udgangspunkt for en egentlig indholdsmæssig opdeling af artiklerne. Kun derved bliver det muligt at præsentere indholdet i mere overskuelige blokke på skærmen og at søge i bestemte elementer, fx søgning efter långivende sprog, citater af en bestemt forfatter eller ord der er opstået i en bestemt periode. Denne opgave bliver også den sidste del af projektets første fase sammen med offentliggørelsen af supplementsbindene. I skrivende stund pågår dette arbejde stadig, og det forventes at en ny udgave af ODS på nettet kan præsenteres til sommeren 2010. Heri vil flere dele af artikelblokken være genkendt så artiklerne kan vises i ordnettets generelle design, og supplementsartiklerne vil ligeledes indgå. Det vil dog også i lang tid fremover være en opgave at raffinere indholdsstrukturen yderligere. Det samme gælder supplementsartiklerne: Kun helt nye artikler vil uden problemer kunne flettes sammen med hovedværkets artikler, mens artikler der tilføjer, ændrer eller sletter noget i eksisterende artikler, i første omgang blot bringes som et selvstændigt supplement til de pågældende artikler.

Endelig bør det nævnes at ODS er blevet revideret indholdsmæssigt på et enkelt punkt. Mange af ordbogens citater er hentet fra samleværker der er udkommet væsentlig senere end originaludgaven, undertiden endda efter forfatterens død. Det kan nok forvirre mange brugere at læse kildeangivelser som *Blich.(1920)* og *HCAnd.(1919)*, og vi har derfor opdateret kildebasen sådan at det af kildeforkortelsen fremgår hvornår det citerede værk er udkommet første gang. Derudover kan man også se årstallet for den udgave der citeres fra, hvis denne afviger fra førsteudgaven. Også dette vil slå igennem når den nye version offentliggøres.

2. KorpusDK

En ny version af DSL's korpusressurser har siden foråret 2008 været tilgængelig under *ordnet.dk*. Set fra brugerens side er der ikke sket store, synlige ændringer i indholdsdelen. Det er de samme tekster man får adgang til som på det gamle site *Korpus 2000*. Ikke desto mindre skal navneændringen til *KorpusDK* signalere at det er noget nyt. Indtil videre er det mest hjemmesidens udseende og søgefunktionerne der har ændret sig for brugerne. Det har været prioriteret at give både eksperter og mere almindeligt interesserede mulighed for at søge præcist efter bestemte ord. Der tilbydes derfor tre forskellige måder at søge på: Standardsøgningen er den hurtige måde at søge efter et bestemt ord og se det i en konkordans. Hvis man vil lave mere raffinerede søgninger, tilbydes der en udvidet søgning hvor brugeren selv kan bygge søgeudtrykket op ved at tilføje flere ord og specificere antallet af mellemliggende ord, ordklasse og bøjningsform. Denne mulighed skulle gerne være selvforklarende og lige til at bruge af de fleste. Hvis man skal have det fulde udbytte og kunne formulere alle de søgninger som systemet kan håndtere, kræves det at man behersker det særlige søgesprog som korpusprocessoren CQP benytter. Søgemuligheden "Formel søgning"

giver adgang til alle de søgninger der kan formuleres i CQP. Til gengæld kan man ikke forvente at almindelige brugere er fortrolige med den formelle syntaks, og derfor tilbydes denne søgning blot som en mulighed på linje med de to øvrige søgemåder.

Teksteksempler: Standardsøgning

Find eksempler på brugen af et ord eller en vending. [Læs mere om søgning.](#)

Figur 2: De tre søgemuligheder i KorpusDK

Selvom det ikke er umiddelbart synligt, er der dog også sket en del på indholdssiden. En række fejl og uhensigtsmæssigheder i opmærkningen er blevet fjernet, ligesom der er sket en tilpasning af samspillet mellem data, søgemaskine og hjemmeside. Endelig skal det siges at vi løbende har modtaget nye tekster siden 2005, primært avis- og fagblade, men også i et vist omfang skøn- og faglitterære tekster. I øjeblikket arbejder vi på en model til forbedret opmærkning af de indkomne tekster som vil sætte os i stand til at offentliggøre dem i KorpusDK. Denne opgave udføres til dels i et samarbejde med Dansk Sprognævn inden for forskningsinfrastrukturprojektet *DK-CLARIN*. Dette projekt udløber med udgangen af 2010 eller foråret 2011, og til den tid forventer vi at være klar med nyt indhold i KorpusDK.

3. Den Danske Ordbog

Arbejdet med at klargøre Den Danske Ordbog (DDO) til internetudgaven kan opdeles i to hovedområder, dels revision af datastrukturen, dels tilføjelse og revision af indhold.

3.1. Datastruktur

Overgangen til at vise data i en elektronisk version betød at vi ønskede at nedlægge mange af papirordbogens henvisninger. De giver god mening i det papirbundne, lineære format hvor brugeren slår ord op på alfabetisk plads og må hjælpes videre hvis den ønskede oplysning ikke befinder sig der. Det gælder fx stavevarianter som de officielle dobbeltformer og almindelige fejlstavninger; i den trykte ordbog optræder de som opslagsord der blot skal lede brugeren på rette vej: *Majonæse* henviser til *mayonnaise* og *akceptere* til *acceptere*. Den slags tomme artikler er der ikke brug for i en elektronisk visning hvor man sikrer sig at variantformer knyttes til den korrekte opslagsform i data således at man altid kommer til den rigtige artikel hvis man som bruger indtaster en variantform der er registreret i ordbogen. Fx vil man ved indtastning af formen *alexandrin* finde opslagsordet *aleksandriner* fordi variantformen med *x* er registreret i denne artikel. Det kan diskuteres hvordan dette skal formidles til brugeren. Skal man blot få vist artiklen med den korrekte staveform uden kommentarer, eller bør man oplyse om at formen med *x* er en uofficiel, men udbredt variant? Man kunne også være endnu mere eksplicit og lade brugeren komme til en mellemstation hvor det oplyses at formen *alexandriner* ikke findes i ordbogen, men at vi i stedet kan tilbyde formen *aleksandriner*. Vi har skønnet at det er mest brugervenligt at komme direkte til artiklen, men

med oplysning om den indtastede forms status. Hvis man søger på en ikkeregistreret fejlform eller laver en slåfejl, kommer man ikke til en artikel, men får under overskriften “Mente du ...” hjælp i form af et antal ordbogsartikler der ligner det indtastede.

The screenshot shows the DDO entry for 'aleksandriner'. At the top, there are two tabs: 'Kort visning' (selected) and 'Lang visning'. To the right are icons for font size, print, and other functions. The word 'aleksandriner' is highlighted in red, followed by 'substantiv, fælleskøn'. Below this, it says 'uofficiel, men almindelig stavemåde: alexandriner'. There are three boxes: 'BØJNING' with '-en, -e, -ne', 'UDTALE' with '[aləksanˈdriːnə]' and an information icon, and 'OPRINDELSE' with 'fra fransk *alexandrin*, opkaldt efter et oldfransk digt om Alexander den Store'. A section titled 'Betydninger' contains a definition: 'versemål hvor hver verslinje består af tolv eller tretten stavelser med en cæsur (pause) efter sjette stavelse, og hvor linjerne som regel rimer parvis • består af jamber i bl.a. dansk digtning, men ikke i fransk, hvor det udgør det klassiske verse­mål'. At the bottom, there is a link 'SE OGSÅ' pointing to 'blankvers'.

Figur 3: Artiklen *aleksandriner* i DDO

En anden type papirhenvisninger der er blevet nedlagt, er de rene synonymhenvisninger hvor to ord har nøjagtig samme betydning og definitionen derfor kun bringes i den ene artikel, mens der henvises fra den anden. Et eksempel er *absolutisme*, som i den politiske betydning er synonymt med *enevælde* og peger på den artikel. I de tilfælde hvor henvisningsartiklen ikke indeholder supplerende information i form af fx brugsrestriktioner (“især talesprog”, “gammeldags”, “uformelt” osv.), har vi ment at det var uproblematisk at hente definitionen og vise den i den oprindelige henvisningsartikel; samtidig gives henvisningsordet som synonym. Det sparer brugeren for at klikke sig videre. I data foregår det på den måde at den gamle henvisning, som tidligere gik til et ord, nu går præcist til en betydning ved hjælp af et unikt id-nummer.

Arbejdet med henvisningerne har ikke kun handlet om at nedlægge henvisninger; for at muliggøre klik til korrekt opslagsord og korrekt betydning er der tværtimod indført en lang række nye henvisninger som findes i data, men kun er interessante og synlige for brugeren som klikmuligheder. I den trykte DDO optræder der i mange artikler synonymer, antonymer og ord fra samme ordfelt, de sidste indledt med markøren JF. Brugeren af papirordbogen forventes at slå en sådan henvisning op og selv kunne lokalisere den rigtige betydning, evt. efter at have valgt mellem homografer. I netudgaven vil vi gerne hjælpe brugeren helt hen til det korrekte sted ved at tilbyde en klikbar henvisning. I mange tilfælde, nemlig ved monoseme og ikke-homografe ord, har vi indført henvisningen automatisk, men hvis målet for henvisningen ikke var entydigt, har vi manuelt indsat en reference til den rigtige artikel og allerhelst også den rigtige betydning. Et eksempel: I artiklen *strygeinstrument* optræder synonymet *stryger*; dette ord har imidlertid to betydninger, dels ‘musiker’, dels ‘musikinstrument’. Henvisningen skal kun gå til den sidste betydning så man ved klik lander netop der. I øjeblikket fungerer en del af disse henvisninger som de skal, men der er også en del fejl eller upræcise henvisninger, så det er et område der skal arbejdes videre med.

Et andet arbejdsintensivt område er disambiguering af ord i flerordsforbindelser. I den trykte DDO eller de underliggende data var det ikke angivet hvilket lemma der indgik i et givet flerordsudtryk, men det ønsker vi at gøre i den elektroniske version. Det har to formål, dels søgeteknisk, dels klikrelateret. I en trykt ordbog vil et flerordsudtryk typisk stå i én artikel, evt. med henvisning fra visse af de andre indgående ord. Den begrænsning er ikke aktuel i en elektronisk version hvor vi principielt gerne vil præsentere en ordforbindelse i alle de artikler den henter ord fra, således at talemåden *råbe ulven kommer* optræder i 3 forskellige artikler uden at brugeren behøver spekulere over hvilket ord vi har valgt at anbringe udtrykket under. For at muliggøre en sådan søgning og præsentation må vi forsyne de enkelte ordformer i udtrykket med en oplysning om hvilket lemma formen hører til. Første fase i den proces er automatisk, så der kan forekomme fejl, men målet er at minimere disse. Målet er også at de enkelte ord i en ordforbindelse skal være klikbare så man kan hoppe hen til den relevante artikel og også gerne den rigtige betydning.

Ved meget almindelige ord bliver listen over flerordsforbindelser meget lang, fx optræder *kommer* (dvs. former af lemmaet *komme*) i ikke mindre end 179 faste udtryk. I brugergrænsefladen findes de i højre side under overskriften “Faste udtryk”, som i udgangspunktet er foldet sammen og kan foldes ud ved tryk på knappen +. I selve artikelvisningen, i midterfeltet, har vi ment at det blev for uoverskueligt med så mange faste udtryk, så hvis antallet overstiger 50, vises kun de udtryk der også optræder i den pågældende artikel i den trykte bog. Men de er fortsat klikbare fra den lange liste i højre side. På den måde håber vi at imødekomme forskellige brugeres forskellige behov, men det kræver selvfølgelig at systemet og opstillingen er gennemskuelige.

3.2. Indhold

Hidtil har vi beskrevet hvordan datastrukturen er blevet forbedret og beriget, men der er også sket meget med ordbogens indhold så det ikke blot er en tro kopi af den trykte DDO der nu ligger på nettet. Det mest interessante er nok de nyttilkomne artikler, dvs. ord der slet ikke er med i DDO på papir. Det drejer sig dels om nye ord og betydninger der ikke var dukket op eller etablerede da DDO gik i trykken, dels om ord og betydninger der principielt godt kunne have været med i DDO, men fx var lavfrekvente i ordbogens korpus. Den første type har vi valgt at promovere lidt mere ved at lade dem optræde i højre side af grænsefladen på DDO's forside; der præsenteres en tilfældig håndfuld som skifter når forsiden genindlæses, og det kan fx være *trainsurfe*, *break even*, *voldsromantik*, *podcaste* og *bagstiv*.

En anden type opslagsord er de ca. 37.000 ord der optræder som orddannelseseksempler i bunden af de trykte DDO-artikler. Redaktionen er af Bergenholtz & Vrang (2004) blevet kritiseret for at tælle dem med som opslagsord, og i Lorentzen & Trap-Jensen (2004) imødegår vi kritikken ved at gøre gældende at selvom de ikke har egen artikel, har de dog fået redaktionel behandling i og med de er placeret under et (evt. flere) af de ord de er dannet af, og det er angivet hvilken betydning de knytter til sig. Vi har dog ønsket at give dem en mere udførlig behandling i netudgaven, og i første omgang er de nu alle beskrevet i selvstændige artikler med oplysninger om variantformer, ordklasse, evt. genus samt bøjning. En del af dem er også forsynet med definition og undertiden med citat. Det er selvfølgelig ikke helt nok, men i de kommende år vil en af redaktionens opgaver være at bringe denne gruppe artikler op på et mere tilfredsstillende niveau. I februar 2010 var der 20.058 artikler uden betydningsbeskrivelse.

Et særligt problem er lydskriften. I papirordbogen bruger vi Dania, der som bekendt er skræddersyet til dansk. Desværre kan den ikke uden videre vises på hjemmesider fordi den ikke er en del af Unicode. Vi har derfor valgt at bruge IPA i halvgrov notation som til gengæld kan vises i alle browsere. Under alle omstændigheder er det nok de færreste alminde-

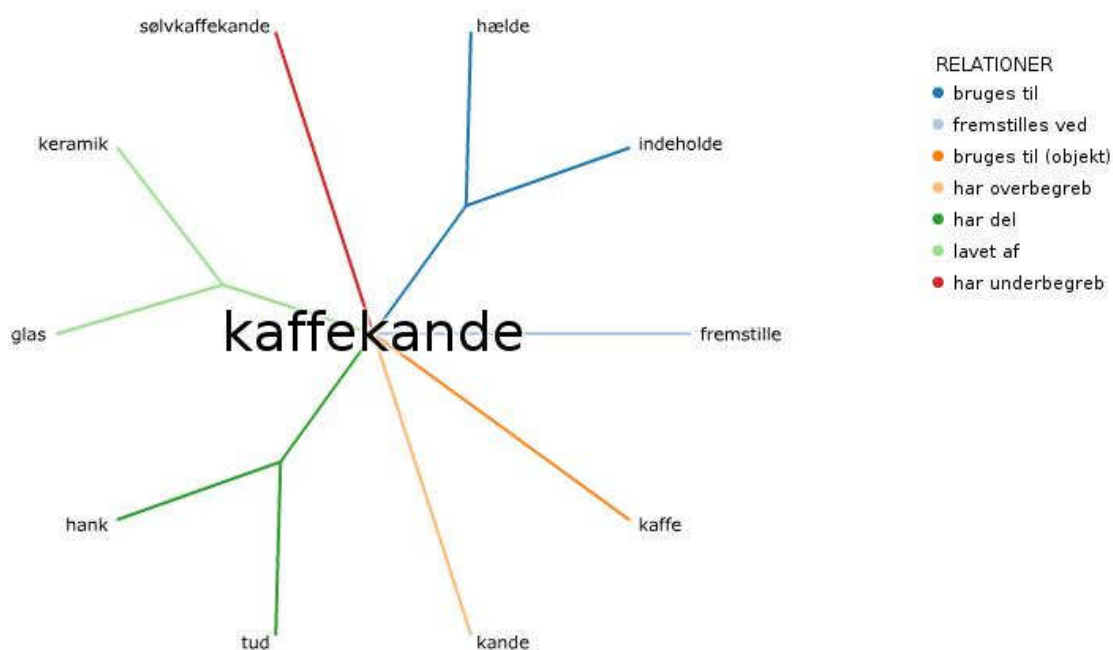
lige brugere der overhovedet er i stand til at tyde lydskrift. På længere sigt vil vi gerne tilbyde en eller flere “levende” udtaler sådan som det allerede kendes fra danske og udenlandske ordbogssider, og til den tid bliver lydskriften måske en sekundær oplysningstype som man kan vælge at undertrykke.

En ny oplysningstype gemmer sig under overskriften “Beslægtede ord”. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har siden 2004 arbejdet sammen med Center for Sprogteknologi om at opbygge et leksikalsk-semantic ordnet for dansk, et wordnet, ud fra primært definitionerne i DDO (se fx Pedersen & Asmussen 2006). Et wordnet er groft sagt et hierarkisk system hvor begreberne er ordnet efter over- og underbegreb, idet der samtidig gives andre semantiske oplysninger om fx genstandes dele, deres formål og typiske anvendelse, personers beskæftigelse m.m. Denne resurse blev offentliggjort i marts 2009 under navnet DanNet, og nu kommer de berigede oplysninger herfra hjem til deres udgangspunkt. I første omgang får man ved klik på knappen “Beslægtede ord” vist et begrebs overbegreb, eventuelle underbegreber samt sidebegreber, dvs. andre begreber med samme overbegreb. Fx har *kaffekande* overbegrebet *kande*, mens det har *sølvkaffekande* som underbegreb. Andre ord med *kande* som overbegreb er bl.a. *termokande*, *mælkekande* og *tinkande*. Knappen der trykkes på, er efter udviklerens ønske mærket “Beta” fordi funktionen endnu er ganske eksperimentel, og fordi der kan være fejl eller uhensigtsmæssigheder i dataene fra DanNet. Planen er dog på længere sigt at udvikle en søgeside til specifik begrebssøgning hvor man ikke bare søger på over- og underbegreber, men kan tilføje søgeparametre som fx funktion, indhold eller materiale. Det ville fx anbringe de tre ovennævnte kander i hver sin gruppe.

kaffekande

SUBSTANTIV

kande brugt til (servering af) kaffe

Figur 4: Visuel fremstilling af *kaffekande*'s relationer

4. Integration af resurser

Tanken bag *ordnet.dk* har fra starten været at de forskellige elementer skulle udnyttes på tværs og på den måde berige hinanden. DDO er jo en korpusbaseret ordbog, og en del af ordbogens korpus indgår i KorpusDK, så derfor var det nærliggende at lade den omstændighed komme brugerne til gode på forskellig vis. I den nuværende version sker det overvejende under overskriften “Relaterede søgninger” i skærmens venstrespalte. Her har brugeren altid mulighed for at komme fra et søgeresultat til den tilsvarende søgning i en af de andre baser. For KorpusDK’s vedkommende kan man vælge mellem en konkordanssøgning – enten svarende til den indtastede streng eller til det pågældende lemma – og søgning efter kollokationer, eller *naboord* som de kaldes i KorpusDK. Når man står i en artikel i DDO, har man desuden mulighed for at se eksempler fra korpus på de kollokationer der bringes under overskriften “Eksempler” – det sker ved at klikke på det lille K-ikon der står efter kollokationen i det store midterfelt på skærmen.

I KorpusDK kan man vælge at se en liste over faste udtryk med et bestemt ord der forekommer i DDO (jf. figur 5). Et klik på et af udtrykkene slår det pågældende udtryk op i korpus og viser resultatet i en konkordans.

Søgeresultat

Søg i de faste udtryk som er registreret i [Den Danske Ordbog](#).

Søgeudtryk:

grøn

Søg

[1]

i

Klik på et fast udtryk for at udføre en søgning efter teksteksempler

det grønne bord

græsset er altid grønnere i naboens have

græsset er grønnere i naboens have

grøn af misundelse

grøn bølge

grøn bønne

grøn frø

grøn peber

grøn salat

grøn spejder

grøn stær

grøn te

grøn tomat

grønne afgifter

grønne fingre

grønne skatter *el.* afgifter

grønt areal

grønt bevis

grønt bælte

grønt lys

grønt regnskab

grønt stempel

grønt *el.* gult *el.* rødt lys

gul og grøn af misundelse

gøre sine hoser grønne

have grønne fingre

i __ grønne *el.* pure ungdom

i det grønne

i min grønne *el.* pure ungdom

i sin grønne *el.* pure ungdom

jomfru i det grønne

love guld og grønne skove

skide grønne grise

være på den grønne gren

ærgre sig gul og grøn

Figur 5: Faste udtryk fra DDO i KorpusDK

Endelig har vi allerede set hvordan oplysninger fra DanNet er brugt som en ny oplysnings-type i DDO under overskriften “Beslægtede ord”. De nævnte muligheder er langt fra udtøm-

mende. Man kan forestille sig frekvensangivelser for opslagsord, varianter og bøjningsformer, mulighed for korpusøgning på syntaktiske mønstre fra DDO's konstruktionsoplysninger, de tilsvarende muligheder fra ODS til et korpus over historiske tekster. Listen kan fortsættes yderligere, men indførelsen af mulighederne hører en senere fase til.

Litteratur

- Bergenholtz, Henning & Vibeke Vrang 2004: "Ny dansk ordbog i seks bind for sekretærer og forskere". *LexicoNordica 11*, s. 165-189.
- Bojsen, Else & Lars Trap-Jensen 2005: "ODS, ODS-S og fremtiden". Peter Widell og Mette Kunøe (red.): *10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, Århus 2005, s. 58-67 (pdf på <http://dsl.dk/medarbejdere/medarbejdere-publikationer-m-m/ltj/MUDS, 2005.pdf>).
- Lorentzen, Henrik & Lars Trap-Jensen 2004: "Kommentarer til Henning Bergenholtz & Vibeke Vrang: Ny dansk ordbog i seks bind for sekretærer og forskere". *LexicoNordica 11*, s. 191-201 (pdf: <http://dsl.dk/medarbejdere/medarbejdere-publikationer-m-m/ltj/LN 11, 2004.pdf>).
- Pedersen, Bolette Sandford & Jørg Asmussen 2006: "DanNet – fra ordbog til et leksikalsk-semantic WordNet for dansk". *LEDA-Nyt 42*, s. 3-11.
- Trap-Jensen, Lars 2006: "Digitaliseringen af den store danske ordbog – et kapitel i historien om ODS på nettet". *Referencen* nr. 1, 2006, 36. årgang. Faggruppen for Referencearbejde, Bibliotekarforbundet, s. 5-10 (pdf: <http://dsl.dk/medarbejdere/medarbejdere-publikationer-m-m/ltj/Referencen 2006.pdf>).

Henrik Lorentzen
seniorredaktør
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
hl@dsl.dk

Lars Trap-Jensen
ledende redaktør
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
ltj@dsl.dk

Dansk-engelsk ordbog over præpositioner, Handelshøjskolens Forlag, København 2007

Af Helge Schwarz

Ved LEDA-medlemsmødet 27. januar i år havde jeg lejlighed til at fortælle lidt om ordbogen og om præpositioner generelt.

Hvad er en præposition?

Ordklasse

Præpositioner anses generelt for at tilhøre en lukket ordklasse, men det er nu ikke umuligt at tilføje nye medlemmer. På engelsk kan nævnes *following*, der i de fleste tilfælde er et participium, men som også kan have præpositionel funktion, som i eksemplet: *thousands of refugees left the country following the outbreak of civil war*. Her kan *following* ikke have sin verbale værdi, da formen så skulle have 'thousands of refugees' som subjekt, hvilket tydeligvis ikke er tilfældet. Formen har derimod præpositionel funktion, og betydningen er 'efter' + 'på grund af', 'som resultat af'. (Betydningen kan dog også være = *after*, som i *following the lecture there will be ten minutes for questions*).

Et andet ord, der kan have præpositionel funktion, er *worth*; det kan tage en nominal-frase som komplement: *it is worth another visit*, en ledsætning: *it is worth visiting it again*; *it is not worth what you paid for it* osv. Dansk *værd* kunne komme i samme kategori: *det er nok værd en omvej*; *ejendommen er værd 12 millioner*; *bilen er ikke værd, hvad du gav for den*.

Afgrænsningen af ordklassen, især hvor der er tale om komplekse præpositioner, kan synes vanskelig, men man kan dog give visse retningslinjer: *På grund af* må betragtes som en ægte præposition, mens dette ikke er tilfældet med fx *på siden af* eller *i sammenligning med*, fordi vi i disse to ser, at:

- substantivet kan bøjes: *på siderne af, i sammenligninger med*
- substantivet kan tage artikel: *i en sammenligning med, på siden af*
- substantivet kan tage præmodificerende adjektiv: *i den nye sammenligning (af), på (den) højre side (af)*
- den første præposition kan ændres: *ved siden af, ved sammenligning med*

Disse transformationer er ikke mulige ved ægte komplekse præpositioner, som er fast sammentømrede enheder: **på grunde af, *på en grund af, *på den første grund af, *for/i/ved/... grund af*.

Syntaks

Syntaktisk set tager en præposition altid et komplement: *hen ad vejen, af vejen, i vejen, på vejen, til vejen, under vejen, ved vejen, vedrørende vejen* osv. Der er forskel på dansk og engelsk, med hensyn til hvilke komplementer en præposition kan tage. På engelsk kan komplementet hverken være en infinitivsætning eller en *at*-sætning, dvs. at disse træk kan indgå i den engelske definition af præpositioner, men ikke i den danske. (En undtagelse er præpositionen *trods*: **han kom, trods at det regnede > han kom, trods det at det regnede*.) Derimod kan et andet karakteristikum indgå på begge vore sprog: En præposition kan ikke følges af en subjektiv form af et personligt pronomen: **han kom før jeg* og **he came before I*.

Morfologi

Præpositioner er altid ubøjelige, de er unimorfe. De kan opdeles i:

- simple præpositioner: *ad, af, efter, for, fra, før, i, mod, over, under, ved, ...*
- sammensatte præpositioner: *iblandt, igennem, imellem, imod; ifølge*
- komplekse præpositioner: *af hensyn til, fra og med, i mangel af, med henvisning til, med og uden, på grund af, til og fra, til og med, ...*
- diskontinuerte præpositioner: *ad ... til, for ... siden, fra ... af, på ... nær*
- fra andre ordklasser: *angående, vedrørende; fraregnet, medregnet, undtagen*

Semantik

En præposition angiver en relation (jf. betegnelsen *forholdsord*) mellem på den ene side præpositionskomplementet og på den anden side et andet element i sætningen som i *bogen ligger på bordet*. Relationerne kan have:

- konkret/bogstavelig betydning. Denne relationsbetydning ses tydeligst ved præpositioner, der betegner *retning*: *from Paris to London, into the water* eller *position*: *on the table, in the drawer*
- figurlig betydning: *how did you get into this mess, they'll be staying over the weekend*
- idiomatisk betydning, fx ved adjektiver: *surprised at something, feel sorry for somebody*, ved substantiver: *take a look at this, a cheque for £300* eller ved verber: *throw stones at a window, meditate on* 'meditere over'.

Præpositionens stilling i sætningen

Ordet *præposition* betegner, at ordet skal stå foran komplementet, men det er ikke altid tilfældet; *postposition* findes på dansk:

- når komplementet er spidsstillet (ved emfase), især ved personlige pronomener: *jeg kan godt lide Karen, men Jens bryder jeg mig ikke om; den tror jeg ikke på; ham kan man regne med*
- i relative og interrogative sætninger, hvor det relative/interrogative pronomen er komplement: *det hus, de bor i, dem jeg talte med, det jeg tænkte på; hvilket hus bor de i?, hvad synes du bedst om?, hvem tænker du på?*
- visse grammatikere medregner også følgende type postpositioner: *melde hus forbi, vi kan ikke være dem foruden, hele dagen igennem, mand og mand imellem, tale ledelsen imod, landet/verden over*. Efter min mening er disse eksemplers understregede elementer imidlertid tvivlsomme kandidater til præpositions-værdigheden.

og på engelsk:

- i interrogative sætninger: *what's he up to?, what does it smell like?, who are you referring to?* Her kan præpositionen ikke stå foran komplementet, men det kan det fx i *which country is Amman capital of?* (uformel stil) og *of which country is Amman capital?* (formel stil)
- i relativsætninger: *the family that this house belongs to, this is the book I've been looking for*
- tvivlsomme kandidater til præpositions-værdigheden her er bl.a.: *three weeks ago, the world over, the whole night through*

Tidligere fik engelske skoleelever ofte følgende regel banket ind i deres hoveder: *never take a preposition to end a sentence with*, og denne skolemesterregel modsiger jo sig selv. De bedste engelske forfattere har da også anvendt efterstillede præpositioner, fx Shakespeare (bl.a. i Hamlet). Churchill nævnes ofte som en sprogets mester, og da en sekretær engang rettede en postposition til foranstilling, skal han have skrevet i margenen: *this is something up with which I will not put!*

Præposition eller?

Rent formelt er der ofte sammenfald mellem præpositioner og adverbier:

- *for* er præposition i: *for tiden, gå for lud og koldt vand*, mens det er adverbium i: *for tidligt, for meget, han må altid holde for*
- *til* er præposition i: *komme til tiden, være til ulejlighed*, og *til* er adverbium i: *tage til, være til, hvordan står det til?*

De kan holdes ude fra hinanden ved hjælp af trykkriteriet:

- adverbiet er betonet: *stå 'af, sige 'fra, komme 'til, bukke 'under*
- præpositionen er ubetonet, undtagen når komplementet er et personligt pronomen, der oftest er ubetonet, og så er det præpositionen, der har tryk: *jeg er bange 'for det, nu er vi 'på den, de ville ikke kendes 'ved ham*

og fordi en præposition skal have komplement i modsætning til et adverbium.

På samme måde er der ofte sammenfald mellem præpositioner og konjunktioner, fx *før, efter, inden, om, til*. Disse holdes også nemt ude fra hinanden, fordi en præposition følges af et komplement (typisk et nominal), mens en konjunktion følges af en sætning:

- *de kom efter mørkets frembrud* = præposition
- *de kom, efter (at) det var blevet mørkt* = konjunktion

Præpositionen kan dog også have en ledsætning som komplement:

- *jeg er bange for, at de bliver forsinket*: komplementet = *at*-sætning
- *jeg er ikke sikker på, hvor de bor*: komplementet = interrogativ ledsætning.

Ordbogens opbygning

Ordbogen er opbygget strengt alfabetisk efter den danske præposition, der indgår i en bestemt forbindelse. Hvis der er mere end én præposition i forbindelsen, er udtrykket opført under den første præposition: *på højde med* findes under PÅ, *slå til lyd for* under TIL, og *nas-se sig til noget fra én* findes under TIL, *i totterne på hinanden* under I.

Under hver af bogens i alt 85 præpositioner findes først en gennemgang af standardoversættelserne – med betydningsforklaring og rigeligt med eksempler; under PÅ 1, hvor gengivelsen er *on*, findes fx anført en række adjektiver, substantiver og verber, der forbindes med *on*: *bank on, base on, build on, count on, economise on* ‘spare på’ og mange flere. Derefter følger rubrikken ‘andre oversættelser’, markeret **andre overs**, som indledes med forbindelser, der starter med den pågældende præposition, og herefter følger udtryk og forbindelser med denne præposition, hvor forbindelserne er opført i alfabetisk rækkefølge efter det første ord i forbindelsen. Her finder man altså de tilfælde, hvor dansk og engelsk

bruger forskellig præposition eller konstruktion, fx *låne noget af én: borrow sth from sby, reparationer på bilen: repairs to the car* eller *kaste sten mod vinduet: throw pebbles/stones at the window*.

Generelt er kun medtaget forbindelser, hvor engelsk og dansk har forskellig præposition. Udtrykket *belønne for* hedder *reward for*, *holde under kontrol* hedder *keep under control*, og *sende til* hedder *send to*, og disse forbindelser kan altså ikke slås op i ordbogen specifikt, men må søges under de generelle betydninger i hver artikels hoved. Dog er der i mange tilfælde medtaget udtryk, hvor dansk og engelsk er meget forskellige, selv om præpositionen er den samme: *lade sig nøje med: be content with*, *lære at leve med: come to terms with*.

Visse verber findes kun i specielle konstruktioner og skal derfor søges under disse, fx verbet *skorte*, der kun findes i konstruktionen *det skorter på* og skal søges under præpositionen *PÅ* og derpå under *det*. Andre udtryk findes kun i non-assertive sammenhænge, typisk sammen med negationen *ikke*, og de skal derfor findes under *ikke*; fx *ikke bryde sig om, ikke have begreb skabt om og ikke røre med en ildtang*.

Alle eksemplerne er genuine, dvs. at de er taget fra engelske korpusser, aviser, tidsskrifter, bøger, radio- og tv-udsendelser o.l., evt. i noget forkortet form. Jeg kunne godt have valgt i enkelte tilfælde at lave mine egne eksempler, fx for at gøre dem mere "pædagogiske", men jeg har valgt at afstå fra dette.

Forordet indeholder – ud over den generelle introduktion – nogle praktiske råd i forbindelse med oversættelse af præpositioner: +/- præposition på de to sprog; præposition + *at*-sætning og præposition + infinitiv: Hvordan klarer man oversættelsen her – disse konstruktioner findes jo ikke på engelsk. Og endelig er der hjælp med problemordet *to*, der er dels infinitivmærke og så følges af infinitiv: *we hope to see them soon*, dels præposition og så følges af en *ing*-form, hvis komplementet er en infinitiv på dansk: *we're looking forward to seeing them again soon*.

Visse præpositioner fylder meget: *AF* fylder 50 spalter, *FOR* 70 spalter, *I* er topscorer med 160 spalter, *MED* fylder 100 spalter, *PÅ* 125 spalter og *TIL* 88 spalter; andre fylder meget lidt: fx fylder *VED SIDEN AF*, *VED BRUG AF*, *VEDRØRENDE* og *UNDTAGEN* hver én spalte eller mindre.

For at gøre oversigterne mere overskuelige kan der være opdelinger som fx ved *VED*, der har tredelingen 'I. om sted', 'II. om tid' og 'III. andet'; dette burde være en hjælp for brugeren til at finde hurtigt frem til det ønskede betydningsfelt.

Hvor der er tale om mange eksempler, der har visse ligheder, er eksemplerne samlet, fx: *være i ...: være i affekt, være i aftagende, være i aktivitet, være i alarmberedskab ...; være ... i: være alt for ivrig i tjenesten, være ansat i ..., være begravet i ..., være blød i ...; i ... grad: i betydelig grad, i betænkelig grad, i den grad, i en sådan grad at, i en vis grad; i ...mæssig henseende: i budgetmæssig/erhvervs-/forvaltnings-/penge-/propaganda- henseende*.

Hvad er ikke med i ordbogen?

Udtryk, hvor man har præposition på engelsk, men ikke på dansk, er ikke medtaget i ordbogen, fx:

- det såkaldte *defining OF*, der ikke har nogen ækvivalent på dansk:
  - ved datoer: *the fifth of April: (den) femte april, the first of May: (den) første maj*
  - ved målsbetegnelser: *a pound of butter: et pund smør; 3 tons of coal: 3 tons kul*
  - ved beholdere: *a glass of milk, a sack of potatoes, a crate 'kasse' of oranges*
  - ved kvantificerende udtryk: *a large amount of money, a lot of people*
  - ved geografiske betegnelser: *the City of Rome, the People's Republic of China*

- ved *category/kind/sort*: *this kind of dictionary, that sort of thing*
- diverse: *a game of tennis, a firm of solicitors* ‘advokatfirma’
- årstal: *Miss Moneybag was born in 1978*
- datoer: *they are coming on the tenth*
- klokkeslæt: *the flight is at 5.30 p.m.*

Det samme gælder visse verber, der kræver præposition på engelsk, men ikke på dansk: *discriminate against sby, pay for the goods bought, operate on a patient, cope with a situation* ‘klare’ samt visse nye anvendelser af præpositioner, som fx *analysere på, dokumentere på, evaluere på, kommentere på, observere på, tjekke (op) på, vurdere på* osv. Man kunne selvfølgelig argumentere for, at disse forbindelser burde have været medtaget i ordbogen, men mit skøn var, da jeg samlede materiale til ordbogen, at disse forbindelser ikke var tilstrækkeligt etablerede til, at de kunne inkluderes. Derimod har jeg fundet *omkring* i nyere (oftest uformel) brug værdig til optagelse i ordbogen: *lovgivningen omkring, problemerne omkring* osv.; betydningen er her angivet som ‘i forbindelse med’, ‘angående’; ‘mindre præcist end om’.

En slutbemærkning: Hvis ordbogen skulle udkomme i dag, skulle det have været i en net-udgave; alle professionelle oversættere bruger næsten udelukkende nettet til søgning i dag, men nu foreligger præpositionerne altså “på bog”.

Helge Schwarz
helge_lykke_schwarz@yahoo.dk

Anmeldelse af *Lexicography in the 21st Century – In honour of Henning Bergenholtz*

Redigeret af Sandro Nielsen og Sven Tarp. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 2009. Vol. 12 i *Terminology and Lexicography Research and Practice* (TLRP). Pris: 99 €.

Af Torben Arboe

Som undertitlen viser, er der tale om et festskrift til Henning Bergenholtz, der er kendt af LEDA's medlemmer som bl.a. medstifter (1991) og mangeårig medredaktør af tidsskriftet *LexicoNordica*, desuden som medudgiver af *Nordisk Leksikografisk Ordbok* (1997). Bergenholtz blev i 1986 professor i leksikografi (verdens første, anføres det i bogens forord), nemlig på Handelshøjskolen i Århus, det senere ASB (Aarhus School of Business), nu en del af Aarhus Universitet. Ved receptionen i anledning af bogens udgivelse i september 2009 tæt på Bergenholtz' 65-års-dag blev det nævnt, at de enkelte artiklers forfattere dels er nogle af Bergenholtz' kolleger på Center for Leksikografi, dels nogle af de mange samarbejdspartnere indenlands og udenlands, i bl.a. Sydafrika og Canada, idet Bergenholtz gennem årene har skrevet artikler sammen med ikke mindre end 52 danske og 56 udenlandske leksikografer.

Bogen indeholder 14 artikler (med abstracts), skrevet af fagfolk fra Center for Leksikografi (3), andre nordiske universiteter (4), tyske (3), sydafrikanske (2) samt et spansk og et canadisk universitet. Desuden et forord (s. IX-XI), Bergenholtz' bibliovita (s. 309-334) med værkerne opført i omvendt kronologisk rækkefølge, oplysninger om bidragyderne (s. 335-337) samt et emneregister (s. 339-341). I litteraturlisterne er ordbøger og andre leksikografiske værker nævnt først, foran rækken af teoretiske artikler mv. til emnet; ligeså i Bergenholtz' bibliovita.

De 14 artikler giver et godt indblik i forskningsfelter og visioner inden for forskellige grene af leksikografien her i begyndelsen af det 21. århundrede. Artiklerne er fordelt på fem kapitler om hovedområder som fx undersøgelser af ordbogsstrukturer og -funktioner (inkl. elektroniske ord“bøger”: lemmalister mv.), samspil mellem ordbogstekst og særlige introduktioner i specialiserede ordbøger (fagordbøger), desuden korpusleksikografi og som afslutning et kapitel om kollokationer og fraseologi i flere projekter. Denne opdeling vil blive fulgt nedenfor, så hver artikel omtales inden for sit hovedområde. Kapiteloverskrifter og artikeltitler bibeholdes på engelsk; ellers oversætter jeg til dansk, hvor der findes danske betegnelser for det omtalte, men må dog af og til nøjes med de engelske termer og en forklaring deraf (fx vedr. *chatbots* i kapitel IV). I bogen er næsten alle eksempelord og -sætninger fra ordbøger mv. oversat til engelsk, hvad enten det behandlede sprog nu er fx fransk, spansk eller afrikaans.

Forordet har som overskrift, hvad der vist er en oversættelse af et bonmot for Bergenholtz eller Center for Leksikografi: *Nothing is more practical than a good theory*. Det afspejler den *funktionelle* tilgang til leksikografien, der har været kendetegnende for “Århus-skolen” gennem de sidste ca. 15 år: Overordnet ses ordbogen som et redskab (*the dictionary as a tool*), der kan hjælpe brugere med at løse problemer i kommunikative, kognitive og operative situationer. Flere artikler henviser direkte til denne teoretiske baggrund, og enkelte uddyber og diskuterer dele deraf (især Tarp i kap. I).

I. The dictionary, dictionary structures and access routes

Rufus H. Gouws: *Sinuous lemma files in printed dictionaries – Access and lexicographic functions* (s. 3-21).

Artiklen drejer sig om brug af “nicheartikler” og “redeartikler” (jf. Nordisk Leksikografisk Ordbok, NLO), altså artikler, hvor man fraviger den strengt alfabetiske (vertikale) artikelrækkefølge og ved en given artikel præsenterer fx sammensætninger og afledninger (horisontalt), skønt de alfabetisk set burde stå senere. Denne *niching* og *nesting* giver ordbogsspalten et “bugtet” forløb, gør den til en *sinuous lemma file* (“bugtet/snoet lemmafil”, et overbegreb, der vist ikke har fundet vej til NLO). Der gives eksempler fra ældre (1980’erne) og nyere engelsk-afrikaans ordbøger (men også bl.a. *Chambers 20th Century Dictionary* og *Duden: Deutsches Universalwörterbuch* nævnes), fx sammensætninger med forskellige underbetydninger af et verbum, anbragt samlet til sidst, opdelt alfabetisk for den enkelte underbetydning. Det bemærkes, at baggrunden for en sådan praksis især har været krav om pladsbesparelse, i nogle tilfælde dog forfatterens rent lingvistiske grunde – og ikke det hensyn til brugerne, som man vægter stærkt i den funktionelle leksikografiske teori. Men selv om praksis altså kritiseres, nævnes til sidst en mulig ny anvendelse af *nesting*, nemlig et ords eventuelle faste forbindelser anført som en samlet blok flerordsudtryk i en redeartikel efter det pågældende ord.

Sandro Nielsen: *Reviewing printed and electronic dictionaries – A theoretical and practical framework* (s. 23-41).

Baggrunden for artiklen anføres at være, at ordbogsanmeldelser generelt vurderes lavt i forhold til andre akademiske artikler, bl.a. fordi der mangler generelt anvendelige anmeldelsesprincipper. Dette skal artiklen råde bod på, og der foreslås tre tilgangsvinkler for både trykte og elektroniske ordbøger: den leksikografiske, den faktuelle og den lingvistiske. Den førstnævnte analyserer, beskriver og evaluerer de anvendte leksikografiske principper mv., den faktuelle analyserer tilsvarende værkets semantiske og encyklopædiske oplysninger mv. i relation til de leksikografiske principper, og den lingvistiske tilgang beskriver ordbogens oplysninger om fx grammatik og fraseologi, samt om ordbogen er en-, to- eller flersproget. Der gives adskillige forslag til nærmere undersøgelser på flere punkter i hver af de tre tilgange, under den lingvistiske således: grammatik, udtale, synonymer mv., kollokationer mv., sprogbrug, oversættelsesstrategier. Desuden bør en anmeldelse nævne “omkostningerne” ved at finde pågældende ordbogs oplysninger, især i form af nødvendig søgetid (ved internet-ordbøger mv.). Anmeldelsen skal give et *retvisende* billede (s. 36) af ordbogen, på lignende måde som et virksomhedsregnskab skal give et retvisende billede af virksomhedens aktuelle økonomiske stilling. Det vil dermed ikke være tilstrækkeligt at omtale det lingvistiske aspekt; den leksikografiske og den faktuelle tilgang skal også med. Afsluttende gives de vigtigste punkter hertil i en samlet tjekliste.

Sven Tarp: *Reflections on data access in lexicographic works* (s. 43-62).

Artiklen går nærmere ind på den funktionelle leksikografiske betragtningsmåde, som forfatteren har været med til at udvikle sammen med Bergenholtz m.fl., og ifølge hvilken ordbøger betragtes som brugsredskaber (*utility tools*); den betegnes som “den moderne funktionsteori” (s. 48) med hjemsted på Center for Leksikografi, Århus. Teoriens relevans ligger i, at den har opdaget og udskilt fire grundlæggende typer af brugersituationer, nemlig den *kommunikative*, den *kognitive*, den *operative* og den *fortolkende* (interpretative), hvor det vigtige er at fokusere på brugerens behov: Hvilke og hvor mange data behøver en bruger i hver af de nævnte situationstyper? Leksikograf(i)ens opgave er nemlig at stille disse og kun disse til rådighed, hvilket kan være vanskeligt nok at indkredse præcist i den nuværende (samfundsskabte) opbrudstid for leksikografien, på vej fra trykte ordbøger til elektroniske.

Med udgangspunkt i en artikel i *Oxford Advanced Learner's Dictionary* 2005 gives flere forslag til væsentlige reduktioner hhv. omstruktureringer af omfattende ordbogsartikler ud fra den funktionelle teori, bl.a. vedrørende placering af faste forbindelser. Der gives eksempler på nye, interaktive måder at opdele ordbøger og ordbogsartikler på, ud fra eksempler i netbaserede ordbøger som *Ordbog over Faste Vendinger* og de dansk-engelske *Regnskabsordbøgerne*, der er udviklet på Center for Leksikografi.

Herbert Ernst Wiegand: *Hybrid text constituent structures of dictionary articles – A contribution to the expansion of the theory of textual dictionary structures* (s. 63-89).

Dette fjerde og sidste bidrag til kapitel I peger i en helt anden retning end de to foregående, nemlig udelukkende ned i ordbogens mikrostruktur, opbygningen af den enkelte artikel. Denne disseseres (segmenteres) og genopbygges ved hjælp af udførlige trædiagrammer, der må have udgangspunkt i den generative grammatik eller semantik, vedrørende nødvendige transformationer fra leksikale og semantiske dybdestrukturer til tekstuel overfladestruktur i artiklerne. Hertil anvendes artikler fra forskellige typer ensprogede ordbøger, dels uden prosodiske angivelser, dels med sådanne, fx substantivet *Gerichtsvollzieher*, som i *Duden: Deutsches Universalwörterbuch* er forsynet med stavelsesdelingsstreger og desuden en prik under første *i* til angivelse af hovedtrykkets placering. Dette gør opslagsformen til en hybrid struktur i Wiegands (ofte meget komplekse, men præcise) terminologi; tilsvarende kan betydningsangivelsen eller eksemplifikationen ses som en hybrid struktur, hvis den som fx “ein harscher (*rauher, eisiger*) Wind” indeholder parentetiske alternativer. Det hele udspiller sig inden for en af forfatteren selv udviklet “teori om leksikografiske tekster” (s. 64); dette ses også af litteraturlisten, der kun indeholder artikler af samme (med én undtagelse: et værk udgivet sammen med Bergenholtz og Tarp).

II. Dictionary functions and users

Sven-Göran Malmgren: *On production-oriented information in Swedish monolingual defining dictionaries* (s. 93-102).

Det er oftest ved bilingvale ordbøger, man diskuterer produktionsaspektet, bl.a. hvordan disse præsenterer ækvivalenter på målsproget; men det er også (på andre punkter) en vigtig funktion for større monolingvale ordbøger, påpeger forfatteren med henvisning til Bergenholtz' og Center for Leksikografis teori om leksikografiske funktioner. Artiklen behandler herudfra *Svensk Ordbok* 1986 og dens udvidede efterfølgere i 1995 og 2009 (sidst nævnte under udarbejdelse af forfatteren m.fl. under *Svenska Akademien*) mht. otte punkter: først ortografi, udtale og bøjning, derpå orddannelse, angivelse af synonymer mv. samt stiloplysninger, til sidst medtagelse af kollokationer hhv. valensoplysninger. Der sammenlignes med *Den Danske Ordbog* (DDO) og *Den danske netordbog*, bl.a. med hensyn til, om en ordbog bør anbefale én bestemt stavemåde hhv. bøjningsform blandt alternativer, og hvor udførlige oplysningerne om sammensætninger skal være fx vedrørende brug af fuge-*s*; endvidere hvilke eller hvor mange kollokationer en større ordbog bør medtage (og under hvilket af de indgående ord kollokationen skal placeres), og endelig hvordan eller hvor kompliceret verbers valenser kan noteres, hvis ikke bare lingvister, men også almindelige brugere skal have udbytte af oplysningerne. Diskussionen af disse emner foregår til dels i en dialog med anmeldelser af DDO (ved Bergenholtz og Vibeke Vrang) og svar herpå fra DDO's side i *LexicoNordica*, som forfatteren i en årrække har været redaktør på sammen med Bergenholtz.

Patrick Leroyer: *Balancing the tools – The functional transformation of lexicographical tools for tourists* (s. 103-122).

Her tages først begrebet *rejseordbog* op til kritisk diskussion: I det hypermoderne samfund er “rejsende” erstattet af “turister”, og i øvrigt har rejseordbøger, *phrase books* mv. næppe levet op til deres målsætninger mht. at give den rejsende brugbare udtaleformer af de sætninger og faste udtryk, der foreslås brugt i typiske kommunikationssituationer i udlandet – i hvert fald ikke, hvis den rejsende ikke havde noget (eller kun beskedent) forhåndskendskab til det pågældende sprog. Der nævnes eksempler på rejseparlører (fra Politiken, Gyldendal, Berlitz) med op til 700-900 sådanne “praktiske sætninger” til brug i forskellige situationer: Mange af dem har funktionelle mangler, idet de fx ikke passer til de situationer, brugeren kommer ud for, eller deres grammatik er for vanskelig for begyndere. Ud fra “den leksikografiske trekant”, med “bruger” – “data” – “adgang” som de tre hjørner (s. 112) diskuteres derpå, hvilke krav man kan stille til et moderne *leksikografisk redskab* for turister som afløser for rejseordbogen; under “adgang” nævnes fx brug af ny teknologi som mobil og GPS til indhentning af information. Dette redskab ses under den funktionelle synsvinkel: Det skal have kommunikative, kognitive, operative (fx hjælp ved rejseplanlægning) og fortolkende funktioner (jf. Tarp i kap. I); det kan have form af fx en leksikografisk ordnet trykt eller online turistguide, og det kan være “geolokaliseret” (dvs. med adgang til et eller flere sprog svarende til de lande, turisten rejser i).

Lars S. Vikør: *Lexicography and language planning in Scandinavia and the Netherlands* (s. 123-143).

Sidste artikel i kapitlet om ordbogsfunktioner mv. ser nærmere på bestemte ordbøgers politiske og samfundsmæssige funktioner, nemlig retskrivningsordbøgers normerende rolle. Udgangspunktet er en artikel af Bergenholtz og Gouws om at føre sprogpolitik via ordbøger, et emne, som Vikør har været involveret i og har udviklet teorier om, bl.a. en model for sprogplanlægning (s. 127): Ud fra et valgt normgrundlag vedtages en sprogpolitik og en sprogplanlægning, der så kræver sprognormering og desuden “språkrøkt”, når de implementeres; senere evaluering kan bevirke ændringer i dem, etc. Alle disse processer samles i begrebet *kodificering* angående den fortløbende bevaring og opdatering af standardsprogene (koderne); artiklen beskriver tiltag af denne art i Skandinavien, inkl. Island, og Holland. Der redegøres først for officielle sproglige nævn og lignende organer i de nævnte lande; dernæst for de retskrivningsordbøger og -ordlister, der er udgivet af disse sprognævn, akademier mv. Disse sammenlignes på udvalgte punkter, fx deres behandling af valgfrihed mellem bestemte stavemåder og bøjninger (hvor norsk ikke er nær så stramt reguleret og normeret som de øvrige sprog), desuden deres oplysninger af grammatisk art og om orddeling, forældede ord mv. En konklusion er, at den hollandske retskrivningsordbog er den mest restriktive: Den giver kun retskrivningsoplysninger, mens de øvrige stedvis også giver oplysninger om fx betydninger.

III. Subject-field classifications and introductions

Bo Svensén: *Subject-field classification for metalexicography revisited* (s. 147-159).

I artiklen diskuteres og revideres emneområdeopdelingen i Nordisk Leksikografisk Ordbok, NLO (1997), som forfatteren var medudgiver af sammen med bl.a. Bergenholtz. Baggrunden er dels, at Svensén i forbindelse med oversættelse af sin *Handbok i Lexikografi* (2. udgave 2004) til engelsk konstaterede et vist behov for ændringer i opdelinger og terminologi i NLO, dels at faglitteraturen (manualer, lærebøger, artikler i tidsskrifter som *Lexicographica* og *International Journal of Lexicography*) i de 17 år fra 1. udgave af håndbogen i 1987 især havde haft tilvækst inden for bestemte af NLO's hovedområder, mens andre kun havde meget få bidrag. Denne litteraturgennemgang mv. viste også et behov for ændringer i

underafdelingerne i NLO's klassifikationer, bl.a. i grænseområder mellem leksikografiske og lingvistiske termer. Som resultat af disse omlægninger foreslås NLO's tidligere 9 hovedemneområder (også anført i *LexicoNordica 1* (1994) s. 233ff.) reduceret til 5, nemlig: 1) leksikografi som faglig disciplin, 2) generel leksikografisk teori, 3) særlig teori om almene ordbøger, 4) særlig teori om specialiserede ordbøger (fagordbøger) og 5) leksikografiske metoder og redskaber.

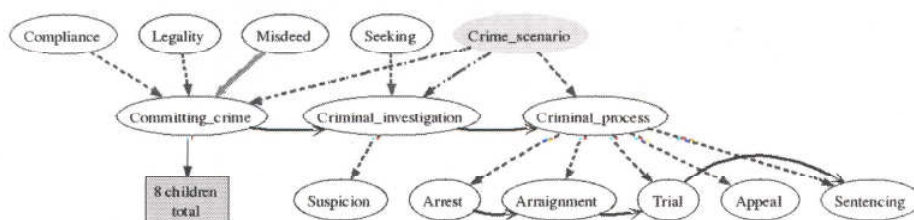
Pedro A. Fuertes-Olivera: *Systematic introductions in specialised dictionaries – Some proposals in relation to accounting dictionaries* (s. 161-178).

Det overordnede emne er her den bedste placering af encyklopædisk viden i faglige ordbøger, fx inden for genteknologi hhv. erhvervsøkonomi (*Business and Management*). Problemet har i ordbøgerne været klaret med mere eller mindre udførlige encyklopædiske noter til bestemte termer eller med en selvstændig faglig indledning eller afhandling, som ikke nødvendigvis spillede sammen med ordbogens artikler; endelig også via en række faglige tillæg til sidst, som det fx ses i en spansk økonomi- og finansordbog. Dette kan og bør ifølge forfatteren forbedres ved brug af en systematisk faglig introduktion, koordineret med ordbogens artikler og dermed integreret i ordbogen. Hvilket gøres i fx de tidligere nævnte netbaserede *Regnskabsordbøgerne* (jf. Tarp i kap. I); disse omfatter bl.a. en dansk-engelsk og engelsk-dansk ordbog, men planlægges udvidet med tilsvarende spansk-engelske versioner. Af de leksikografiske funktioner vil hermed især den kognitive blive tilgodeset, desuden de kommunikative som tekstreception og -produktion samt oversættelse, fx via opsætning af systematiske emneintroduktioner på spansk hhv. engelsk i to sideløbende spalter.

IV. Data retrieval and corpus lexicography

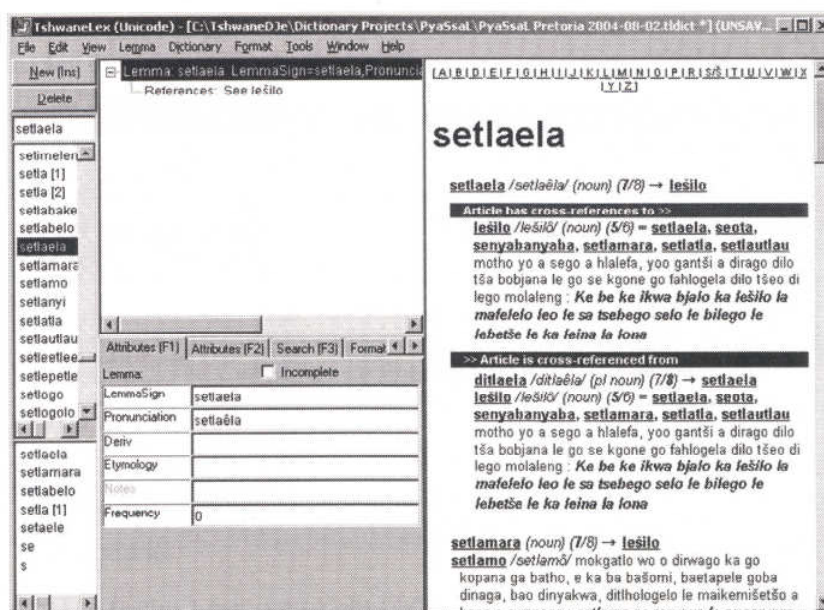
D.J. Prinsloo: *The role of corpora in future dictionaries* (s. 181-206).

Indledende nævnes resultater af søgning med velkendte teknikker i tekstkorpora: alfabetiske ordlister, frekvenslister, *keyword in context*-lister og mere raffinerede produkter, alle opnået via særlige søgeprogrammer, *corpus query programs*. Derpå behandles korporas nuværende og kommende rolle i opbygningen af ordbøger for afrikaans og de ni officielle bantusprog i Sydafrika, bl.a. til at sikre balance mellem en ordbogs forskellige afsnit, så de afspejler forholdene i det pågældende sprog (kaldet *balancing alphabetical stretches*, fx via grafiske fremstillinger, s. 184f.). Videre gives eksempler på frekvenskurver for stabile og nye ord i engelske hhv. afrikaans korpora. Annotation af korpusopslagsformer med leksikografisk formål diskuteres, fx vedrørende grammatisk parsing og semantisk analyse; der forudses behov for raffinerede søgesystemer, som kan identificere fx verbers valenser, men også idiomer, kollokationer o.l. Forfatteren præsenterer afsluttende en række initiativer til en sådan opbygning af "leksikalske ressourcer": *FrameNet*, *WordNet*, *Word sketches*, *Human Brain Cloud* (en slags *mindmap*) og *FrameGrapher* (se ill.).

Desuden søgeprogrammer fra bl.a. *Brigham Young University Corpus*, der omfatter 360 mio. løbende ord, nemlig 20 mio. pr. år i perioden 1990-2007. Endelig hele ordbogsredak-

tionssystemer (*dictionary writing systems*), fx *TshwaneLex* til brug for udarbejdelse af ordbøger over de nævnte bantusprog og andre sprog (se ill.).

Visionen er, at leksikografen ikke selv skal compilere ordbogsartiklerne ud fra korpora, men ved hjælp af de nævnte og endnu mere avancerede redskaber blive artiklernes endelige redaktør.

Franziskus Geeb: *Lexicographical data in natural-language systems* (s. 207-234).

Med naturligt sprog-systemer menes her interaktive, tekstbaserede dialoger meneske/maskine via databaser, altså sprogteknologiske systemer som fx *chatbots* (< *chat robots*, "samtalerobotter"), der nævnes som vidt udbredt i erhvervsliv, underholdning og forskning. Første eksemplar var ELIZA tilbage i 1966, der dog kun kunne "svare" inden for meget snævert definerede grænser og dermed ofte misvisende. Teknikken blev forbedret og videreudviklet i andre chatbots; den er ret ny i leksikografisk sammenhæng, men kan fx bruges i visse dele af L1-undervisningen. Et eksempel herpå er *Lookedup4you*, som forfatteren har været medudvikler af, med målgruppen 10-16-årige; de kan på tysk få svar på mange spørgsmål til *Polly*, *Dein Lexikon-Scout* (s. 211f.). Strukturen af de bagvedliggende data diskuteres; det kan være AIML (*artificial intelligence markup language*, XML-tilpasset), eller relationsdatabaser, fx brugt ved visse netbanksystemer, eller såkaldte OWL-ontologier; disse er også XML-applikationer, strukturelt dog ikke så forskellige fra relationsdatabaser. Der nævnes eksempler på brug af disse baser og ontologier i chatbots og lignende systemer inden for kemi (giftstoffer), jura (forbrugerret), betegnet fx domænemodellerede (s. 225). Den bedste af de nævnte struktureringer menes p.t. at være OWL; men måske kan en kombination af OWL og relationel database blive endnu bedre.

V. Collocations and phraseology

Marie-Claude L'Homme: *A methodology for describing collocations in a specialised dictionary* (s. 237-256).

Artiklen præsenterer en metode og en terminologisk database, *DiCoInfo* (Dictionary of Computing on the Internet, udviklet af forfatteren m.fl.), til indkodning og organisering af kollokationer inden for især fransk internetterminologi, en metode baseret på ECL (Explanatory Combinatorial Lexicology). Indledende nævnes behandlinger af kollokationer i

(engelsk-)franske fagordbøger om fx børshandel, herunder opdelinger af kollokationerne efter dels basisordets ordklasse, dels hele kollokationens betydning(er), evt. med tilføjelse af synonyme forbindelser. I *DiCoInfo* er hver specifik betydning af en kollokation placeret som artikel (*entry*); databasen består af mere end 1.000 artikler med links til bl.a. de kollokationer, en given term indgår i. Termerne er indsamlet fra et korpus på ca. 2 mio. ord vedrørende brug af internettet; fx nævnes for substantivet *fichier* (= fil) kollokationer med *transférer* og *enregistrer* (s. 248). Indkodningen af kollokationerne i *DiCoInfo* beskrives: Både syntaktiske forbindelser og aktantstrukturer noteres (fx med *l'utilisateur*, brugeren, som aktant); derpå omtales ordningen af dem, fx af verber i forbindelse med en given substantivisk term (her *mot de passe*, password). Alt i alt skal *DiCoInfo* sikre, at brugeren kan anvende internetrelaterede (franske) kollokationer korrekt; det påtænkes at udarbejde en tilsvarende flersproget database.

Jón Hilmar Jónsson: *Lexicographic description – An onomasiological approach on the basis of phraseology* (s. 257-280).

Forfatteren plæderer for, at ordbøgernes traditionelle semasiologiske tilgang til et sprogs ordforråd (med fokus på betydningsopdeling af hvert enkelt ord) med fordel vil kunne suppleres med en onomasiologisk tilgang med fokus også på begrebsmæssige relationer mellem ordene hhv. ordbetydningerne. Dette gøres ud fra indgående analyser af islandsk fraseologi foretaget af forfatteren m.fl. i perioden 1990-2005, udmøntet i tre ordbøger (s. 263ff.): dels “fraseordbogen” *Orðastaður* vedrørende sammensætninger og faste forbindelser (1995, udvidet udgave 2001), dels “begrebsordbogen” *Orðaheimur* vedrørende begreber og tilhørende faste forbindelser (2002), endelig “den kombinerede ordbog” (2005), hvor det samlede antal fraser (kollokationer, faste forbindelser mv.) når op på ca. 80.000. Sammen med en stor fraseologisk database bevirker dette, at det islandske semantiske ordnet, der nu er under opbygning, når op på mere end 200.000 forskellige faste forbindelser mv. Strukturen i dette ordnet gennemgås; bl.a. skal ved hvert lemma noteres forbindelser til sammensætninger og faste forbindelser. Faste forbindelser opføres selvstændigt i lemma-listen, nemlig som flerordslemmaer, der skal præpareres syntaktisk (eksempler s. 272). De skal (ligesom enkeltord, sammensætninger mv.) videre analyseres semantisk, hvilket giver basis for bl.a. inddeling i synonymgrupper, fx *yrkja kvæði*, *yrkja ljóð* og *yrkja brag* (= skrive et digt). Derudfra kan der gennemføres en omfattende analyse af de semantiske relationer inden for hele vokabularet i ordnet, hvilket giver en bedre beskrivelse end den traditionelle, der behandler de enkelte ord og ordbetydninger som isolerede enheder.

Thomas Herbst: *Item-specific syntagmatic relations in dictionaries* (s. 281-305).

Kapitlets og bogens sidste artikel behandler de grammatiske og semantiske angivelser i især lærerordbøger i engelsk, altså produktionsaspektet inden for den funktionelle leksikografis terminologi. Først vises ud fra *Advanced Learner's Dictionaries* hos bl.a. Oxford og Cobuild, at ordklasseangivelser mv. ikke udgør et konsistent system ordbøger imellem; fx kan *both* betegnes som både pronomener og (*pre*)determiner, og grænserne mellem betegnelserne transitiv og intransitiv er ikke helt klart fastlagt. Dernæst diskuteres, hvorvidt forskellige typer valensangivelser ved verber fungerer efter hensigten (om de er forståelige, brugervenlige); dette undersøges også for partikler og *phrasal verbs* (tryktabsforbindelser som *look after*, s. 291), herunder også angivelser af deres funktioner som faste forbindelser. Også kollokationer behandles, set i relation til ordbøgernes tekstproduktionsfunktion: De er uforudsigelige, men skal nemt kunne findes under eller ud fra basisordet, fx markeret med udhævning eller placeret i en boks sammen med andre kollokationer dér (som fx *weak tea* under *tea*). Seneste udgaver af de undersøgte lærerordbøger er blevet rimeligt gode på disse

punkter; men en såkaldt “ordbogsgrammatik” med præcise termdefinitioner kunne ønskes i nogle af dem i stedet for de almindeligt brugte, upræcise ordklassebetegnelser.

Afsluttende: Festskriftet til Bergenholtz indeholder gode artikler inden for flere aktuelle områder; jeg har valgt at omtale dem alle ret udførligt i forhold til en normal anmeldelse for at give et indtryk af, *hvordan* de valgte leksikografiske emner og projekter præsenteres og diskuteres i stedet for blot at anføre, *hvilke* emner der tages op i bogens 14 artikler, eller udvælge nogle få til nærmere behandling. Hermed skulle gerne være givet et *retvisende* billede (jf. Nielsen i kap. I) af *the state of the art* inden for leksikografien; artiklerne fortjener at blive læst og diskuteret af andre interesserede inden for de enkelte emneområder.

Torben Arboe
videnskabelig medarbejder, ordbogsredaktør
Peter Skautrup Centret for Jysk Dialektforskning
Nordisk Institut, Aarhus Universitet
jysta@hum.au.dk

Nordisk symposium om leksikografi og sprogteknologi

Af Henrik Lorentzen

Vi har tidligere her i spalterne omtalt LexicoNordica-symposierne på Schæffergården og vil da også gribe chancen i år. Dette års symposium var på flere måder anderledes end tidligere, bl.a. i kraft af sit tema, som under overskriften “Leksikografi og sprogteknologi i Norden” søgte at bygge bro mellem to noget forskellige, men beslægtede felter. Nyt var også at antallet af deltagere var lidt højere end tidligere. Med foredrag fra både Island, Norge, Sverige, Finland og Danmark, 11 i alt, kom man både geografisk og fagligt hele horisonten rundt og fik således gennemgået og skabt en form for overblik over de sprogteknologiske resurser i Norden. Undervejs blev også emner som redigeringssystemer og automatiseret lemmaudvælgelse berørt. Der var også nye ansigter i arrangørgruppen, idet dette var det første symposium organiseret af LexicoNordicas nye hovedredaktører, Ruth Vatvedt Fjeld og undertegnede, som altid bistået af Rikke Hauge. Redaktionskomitéen har også fået nye medlemmer: i Norge Sturla Berg-Olsen, i Sverige Emma Sköldbberg og i Danmark Ken Farø, mens Jón Hilmar Jónsson og Nina Martola fortsætter i hhv. Island og Finland.

Foredragene fra symposiet vil som sædvanlig komme til at udgøre den tematiske del af næste nummer af LexicoNordica, nr. 17, der udkommer til november. Temaet for næste års symposium er “Onomasiologiske ordbøger i Norden”, dvs. bl.a. synonymordbøger og begrebsordbøger. Redaktionskomitéen tager gerne imod forslag om foredragsholdere, som for de danskes vedkommende kan sendes til Ken Farø (kenfaroe@hum.ku.dk). Ligeledes modtager vi gerne forslag til kommende temaer – listen over de hidtidige temaer kan ses på NFL’s hjemmeside (www.nordisk-sprakrad.no/nfl.htm). Samme sted vil der også blive orienteret om fremtidige symposier, og der vil være mulighed for at et begrænset antal af andre interesserede end de inviterede foredragsholdere kan tilmelde sig.

Henrik Lorentzen
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
hl@dsl.dk

Rapport om konferencen eLexicography in the 21st century: new challenges, new applications i Louvain-la-Neuve, Belgien, 22.-24. oktober 2009

Af Jakob Halskov

I slutningen af oktober sidste år drog jeg til Belgien sammen med min kollega Pia Jarvad for at deltage i konferencen *eLexicography* hvor vi havde fået optaget en poster med titlen *Human versus automated extraction of neologisms for lexicography*. Ingen af os havde prøvet at lave en poster før, så udfærdigelsen af bidraget var i sig selv en spændende udfordring, og som helt grønne udøvere af denne særlige konferencedisciplin medbragte vi da også hele to plakatrør for at sikre os at i hvert fald et enkelt af dem nåede frem.

Den tværfaglige konference om elektroniske ordbøger og sprogteknologistøttet leksikografi fandt meget passende sted i en ultramoderne universitetsby som har under 40 år på bagen. Louvain-la-Neuve blev grundlagt i begyndelsen af 1970'erne med det ene formål at huse universitetet Université catholique de Louvain (UCL) og dets studerende. Sidenhen er der naturligvis også flyttet andre beboere til byen og blandt andet et nyt Hergé-museum, men Louvain-la-Neuve bærer stadig præg af at være skræddersyet til de studerende og er altså en helt anden oplevelse end det gamle Leuven/Louvain.

Konferencen forløb over to en halv dag og bød på fem plenarforelæsninger, tre parallelle foredragsforløb, en postersession og et lokale hvori der løbende blev præsenteret leksikografisk software udviklet af konferencens sponsorer.

Michael Rundell stod for den første plenarforelæsning med den lettere ironiske titel: *The Road to Automated Lexicography: First Banish the Drudgery... then the Drudges?* Han opsummerede på elegant facon ordbogens og leksikografiens udvikling gennem de seneste årtier hvor det leksikografiske håndværk i stigende grad er blevet udhulet eller suppleret (afhængigt af synsvinklen) af sprogteknologi og informationsteknologi i det hele taget. Statistiske metoder og enorme maskinlæsbare korpusser har muliggjort sprogteknologiske applikationer som kan hjælpe leksikografen med alt lige fra lemmaselektion til automatiserede bud på selve strukturen af de tilhørende ordbogsartikler. Spørgsmålet om hvorvidt *leksikograf* dermed er en uddøende professionsbetegnelse er altså blevet mere og mere preserende. Rundell anlagde dog en realistisk snarere end pessimistisk fortolkning af udviklingen og syntes at konkludere at der er en fremtid for både leksikografien og leksikograferne. Selvom traditionelle ordbøger i papirform ganske snart bliver fortid, kan udviklingen sagtens medføre at arbejdssituationen for fremtidens leksikografer byder på flere udfordrende opgaver, idet der primært skal tages stilling til den mere avancerede sprogbrug som maskinerne ikke kan analysere og kategorisere korrekt.

Brugen af elektroniske ordbøger i undervisningen er særligt udbredt i asiatiske lande, og dette var temaet for en anden interessant plenarforelæsning af Hilary Nesi: *E-dictionaries and Language Learning: Uncovering Dark Practices*. Som titlen antyder, er indholdet i disse elektroniske ordbøger, ofte kaldet *word tanks*, ikke altid af den ypperste leksikografiske kvalitet, og brugssituationerne er heller ikke altid optimale. Af markedsføringsmæssige årsager er *word tanks* som regel tæt pakket med indhold uden at dette er særligt struktureret, dokumenteret eller tilstrækkeligt søgbart via en fælles søgegrænseflade. For den enkelte elektroniske ordbog fokuseres der ensidigt på antallet af opslagsord, og Hilary Nesi gav flere interessante eksempler på bemærkelsesværdigt sjældne, eller decideret ukendte, engelske opslagsord i en kinesisk *word tank*.

Foredragene på konferencens tre spor præsenterede et væld af forskellige sprogteknologiske værktøjer og metoder der alle havde til formål at lette leksikografens arbejde eller præsentere leksikografiske data på nye, mere interaktive måder. Det vil føre for vidt at give en komplet oversigt (læseren henvises til <http://www.uclouvain.be/en-cecl-elexicography.html> for en sådan), men indlæggene omfattede eksempelvis halvautomatisk identifikation af japanske neologismer (Jim Breen), integration af ordbog, korpus og ordnet (Lars Trap-Jensen) samt oprettelse og udnyttelse af RSS-baserede webkorpusser med GlossaNet (Cédric Faron, Kevin Macé og Hubert Naets). En engelsksproget konference-rapport er planlagt til udgivelse i næste nummer af *Cahiers du Cental* som udgives af *Centre de traitement automatique du langage* ved UCL.

Præsentationerne af kommercielt leksikografisk software var også interessante og omfattede blandt andet Adam Kilgariffs *SketchEngine*¹ og to leksikografiske redigerings-systemer, henholdsvis softwarepakken *Lingvo*² (produceret af ABBYY) og *TLex*³ (tidligere *TshwaneLex*). *SketchEngine* kræver som input et ordklasseopmærket korpus og et lemma og leverer som output en skitse over lemmaets morfosyntaktiske profil, fx de mest signifikante kollokationer hvori lemmaet indgår på den ene eller den anden vis. Disse automatisk genere-rede skitser kan spare leksikografen for en del manuelt arbejde, men redigeringen af de endelige ordbogsartikler og selve ordbogsbasen forudsætter naturligvis et decideret redige-ringssystem som *Lingvo*, *TLex* eller et af de konkurrerende systemer som blev demonstreret i et tilstødende lokale, nemlig *iLEX*⁴ (af Erlandsen Media Publishing) eller *IDM*⁵ (Ingénierie Diffusion Multimédia).

Baseret på egne erfaringer, så afhænger kravene til et godt redigeringsystem af hvilke typer ordbøger det skal anvendes på, men ud over en brugervenlig grænseflade, god funk-tionalitet til søgning, effektiv administration af henvisninger og så videre, så er det et afgø-rende teknisk kriterium i hvilken form ordbogsdata repræsenteres og opbevares. Her er XML-baserede løsninger så langt at foretrække, idet man med data i XML nemt kan migrere til et andet redigeringsystem, eksempelvis en billig open source-løsning, og nemt selv kan konvertere sine ordbogsdata (til fx HTML) eller søge i dem ved hjælp af internationale stan-dardteknologier som XSLT og Xpath/XQuery.

Konferencen var alt i alt meget vellykket og gav et virkeligt godt overblik over de ud-fordringer og de hjælpemidler moderne informationsteknologi forsyner nutidens (og mor-gendagens) leksikografer med.

Jakob Halskov
Dansk Sprognævn
jhalskov@dsn.dk

---

¹ <http://sketchengine.co.uk/>

² <http://www.lingvo.com/>

³ <http://tshwanedje.com/tshwanelex/>

⁴ <http://emp.dk/>

⁵ <http://www.idm.fr/aboutidm/37/>

Nye ordbøger 2009

Af Liisa Theilgaard

Aktionærens ordbog af Charlotte Lindholm, 5. udgave, Dansk Aktionærforening, 2009.

Bilteknisk Ordbog – engelsk-dansk (online på www.ordbogen.com) af Ebbe Skjerk, Ordbogen A/S i samarbejde med Veterania Forlaget Classic, 2009.

Bobs store ordbog oversat af Dorte Holm, 1. udgave, Egmont Litas, 2009.

Clausens Tekniske Ordbog dansk-engelsk, engelsk-dansk (online på www.ordbogen.com) af Ruth Feil og Torben Dahl Jensen, Ordbogen A/S i samarbejde med L&R Uddannelse, 2009.

DanNet (online på andreord.dk) af Center for Sprogteknologi, Københavns Universitet, og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, webapplikation ved Anders Johannsen, 1. udgave, 2009.

Dansk-Bulgarsk Ordbog af Lise Bostrup og Vladimir Stariradev, 3. [i.e. 2.] udgave, Bostrup, 2009.

Dansk-Engelsk, Engelsk-Dansk – Dansk-Fransk, Fransk-Dansk Ordbog (cd-rom), 1. udgave, i serien Gyldendals Elektroniske Ordbøger, Gyldendal, 2009.

Dansk-Engelsk, Engelsk-Dansk Ordbog (cd-rom), 1. udgave, i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.

Dansk-Engelsk, Engelsk-Dansk – Dansk-Spansk, Spansk-Dansk Ordbog (cd-rom), 1. udgave, i serien Gyldendals Elektroniske Ordbøger, Gyldendal, 2009.

Dansk-Engelsk, Engelsk-Dansk – Dansk-Tysk, Tysk-Dansk Ordbog (cd-rom), 1. udgave, i serien Gyldendals Elektroniske Ordbøger, Gyldendal, 2009.

Dansk-Fransk, Fransk-Dansk Ordbog (cd-rom), 1. udgave, i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.

Dansk-Italiensk Ordbog af Giovanni Måfera, Carla Juul Madsen og Henning Juul Madsen, 3. udgave (*uændret*), i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.

Dansk-Spansk, Spansk-Dansk Ordbog (cd-rom), 1. udgave, i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.

Dansk-spansk økologi- og miljøordbog / Diccionario ecología y medioambiente danés-español af Orlando Galindo, 1. udgave, GTO.

Dansk-Svensk, Svensk-Dansk Ordbog (cd-rom), 1. udgave, i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.

Dansk-Tysk, Tysk-Dansk Ordbog (cd-rom), 1. udgave, i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.

De første tusind ord – en billedordbog af Else Hernov, 2. udgave, Hernov, 2009.

Den Danske Ordbog (online på ordnet.dk/ddo) af Ebba Hjorth, Kjeld Kristensen m.fl., Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 2009.

Engelsk – svensk, dansk, norsk visuel ordbog oversat af Annika Sternö Anderberg, Susanne Brandt, Merete Nilssen, 1. udgave, Globe, 2009.

Flamenco ordbog – spansk-dansk – begreber og udtryk i flamenco musik, sang og dans, andre spanske folkløse-former samt en række væsentlige ord fra sigøjnersproget caló af Susanne Sara Nygaard, 2. udgave, Flamenco Vivo, 2009.

Fransk – svensk, dansk, norsk visuel ordbog oversat af Annika Sternö Anderberg, Susanne Brandt, Merete Nilssen, 1. udgave, Globe, 2009.

Illustreret byggeordbog af Ulrik A. Hovmand, 5. udgave, Huset Hovmand, 2009.

Italiensk-Dansk Ordbog af Gerhard Boysen og Erling Strudsholm, 3. udgave (*uændret*), i

- serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.
- Italiensk mediumordbog** (online på www.ordbogen.com) af John Madsen, betaudgave, Ordbogen A/S, 2009.
- Italiensk – svensk, dansk, norsk visuel ordbog** oversat af Annika Sternö Anderberg, Susanne Brandt, Merete Nilssen, 1. udgave, Globe, 2009.
- Medicinske fagudtryk – en klinisk ordbog med kommentarer** af Jan O. Rytter Nørgaard, 3. udgave, Nyt Nordisk Forlag, 2009.
- Min allerførste røde ordbog** af Marianne Iben Hansen, 1. udgave, i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.
- Min første røde ordbog – nudansk** af Kirsten Jakobsen og Katrine Vissing, illustreret af Jon Ranheimsæter, 1. udgave, Gyldendal, 2009.
- Nygræsk-Dansk, Dansk-Nygræsk Ordbog** af Jannis Tritsaridis, 2. udgave (*uændret*), i serien De stribede ordbøger Small, Gyldendal, 2009.
- Politikens billedordbog** af Bent Gynther, 1. udgave, Politiken, 2009.
- Politikens engelskordbog – engelsk-dansk, dansk-engelsk** (med cd-rom) af Marianne Hilger, Kirsten Nauja Andersen og Karin Jensen, 2. udgave, Politiken, 2009.
- Politikens franskordbog – fransk-dansk, dansk-fransk** (med cd-rom) af Birgit Nørgaard-Larsen, Vibeke Appel, Judy Skov Schultz, 2. udgave, Politiken, 2009.
- Politikens retskrivnings- og betydningsordbog** (med cd-rom) af Jan Heegård Petersen og Christian Becker-Christensen, 6. udgave, Politiken 2009.
- Politikens store engelskordbog** (cd-rom), version 1.1, Politiken, 2009.
- Politikens tyskordbog – tysk-dansk, dansk-tysk** (med cd-rom) af Carsten Hansen et al., 2. udgave, Politiken, 2009.
- Portugisisk mediumordbog** (online på www.ordbogen.com) af John Madsen, betaudgave, Ordbogen A/S, 2009.
- Professor Bamses store ordbog – en ordbog med mere end 100 låger og over 400 forskellige ord** af Jan Mogensen, 2. udgave, Carlsen, 2009.
- Retskrivningsordbog** af Jens Axelsen m.fl., ved Gyldendals ordbogsredaktion, 3. udgave (*uændret*), i serien Gyldendals Røde Ordbøger, Gyldendal, 2009.
- Spansk – svensk, dansk, norsk visuel ordbog** oversat af Annika Sternö Anderberg, Susanne Brandt, Merete Nilssen, 1. udgave, Globe, 2009.
- Sub-undervisnings Acces dansk-arabisk ordbog med sætningsbank** af Samih Sadiq, under medvirken af Doaa Ikram, 1. udgave, Sub-undervisning, Samih's Universale Undervisningsbranche, 2009.
- Svensk PRO** (online på www.ordbog.gyldendal.dk) af Anna Garde, 1. udgave, Gyldendal, 2009.
- Tysk – svensk, dansk, norsk visuel ordbog** oversat af Annika Sternö Anderberg, Susanne Brandt, Merete Nilssen, 1. udgave, Globe, 2009.
- Verdens største ordbog – mere end 400 forskellige tegninger og ord** af Jan Mogensen, 2. udgave, Carlsen, 2009.

Liisa Theilgaard
 Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
 lt@dsl.dk

Disputats om dansk retskrivning

Den 15. marts 2010 udkom Henrik Galberg Jacobsens disputats *Ret og Skrift. Officiel dansk retskrivning 1739-2005*.

Med disputatsen foreligger der for første gang en omfattende og bredt dækkende samlet beskrivelse af officiel dansk retskrivning og dens historie i de sidste ca. 250 år – fra første gang myndighederne blandede sig i hvordan borgerne skulle stave, og til den seneste udgave af *Retskrivningsordbogen* fra Dansk Sprognævn. Afhandlingen bygger på et stort arkivmateriale og andet kildemateriale der tidligere kun har været udnyttet i begrænset omfang, og består af to bind på tilsammen 1202 sider.

Første bind drejer sig om periodens forskellige *retskrivningsdirektiver*, dvs. retskrivningsbekendtgørelser og retskrivningsordbøger mv., og om baggrunden for dem. Det er også her vi møder retskrivningshistoriens *aktører*, dvs. de myndigheder, personer og foreninger der har præget retskrivningsdebatten, og som har været med til at fastlægge de skiftende retskrivningsnormer. Herudover indeholder bindet indgående karakteristikker af 30 *retskrivningsnormer* der kan udskilles i perioden, med redegørelser for deres stilling til en række omdiskuterede retskrivningsproblemer, fx brugen af store eller små begyndelsesbogstaver og af bolle-å eller dobbelt-a, dobbeltskrivning af vokaler og konsonanter (*heel/hel* og *tappre/tapre*), stavning af fremmedord (*philosphere/filosofere*), orddeling ved linjeskift og kommatering.

Andet bind indeholder ud over en alfabetisk *bibliografi* med mere end 2400 litteraturhenvisninger et *ordlistekapitel* og et *kronologikapitel*. Ordlistekapitlet er en art historisk retskrivningsordbog, hvor man kan følge stavemåden af ca. 1000 ord fra deres tidligste officielle form og til i dag. Og via kronologikapitlet er det muligt i stikordsform at følge den kronologiske udvikling fra 1739 til nutiden og at danne sig et detaljeret indtryk af forbindelserne mellem de enkelte retskrivningsdirektiver og retskrivningsaktører mv. Bindet afsluttes af en personlig *efterskrift* med en fremadrettet diskussion af nogle aktuelle retskrivningsproblemer og af et fyldigt *resumé* på dansk og engelsk.

Tilbud til medlemmer af LEDA

Ret og Skrift. Officiel dansk retskrivning 1739-2005, bd. 1-2, udgives af Syddansk Universitetsforlag og udsendes som nr. 42 i serien Dansk Sprognævns skrifter. Den koster 699 kr., men medlemmer af LEDA kan købe bogen med en rabat på ca. 25 %, dvs. til 525 kr., ekskl. forsendelse. Bogen kan bestilles hos Syddansk Universitetsforlag, Campusvej 55, 5230 Odense M. Tlf.: 6615 7999. E-mail: press@forlag.sdu.dk. Husk at skrive "LEDA" på bestillingen. – Bogen vil i øvrigt også blive solgt ved forsvaret på Syddansk Universitet 7. maj 2010 til rabatprisen 525 kr.

Offentligt forsvar 7. maj 2010

Disputatsen forsvares for den filosofiske doktorgrad 7. maj 2010 på Syddansk Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M, i lokale U55. Forsvaret indledes med en kort forelæsning af Henrik Galberg Jacobsen og vil derudover indeholde indlæg fra de officielle opponenter, direktør Jørn Lund, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, og professor Hans Basbøll, Syddansk Universitet. Derudover har professor Ernst Håkon Jahr, Universitetet i Agder (Kristiansand), der sammen med de to andre opponenter har udgjort det bedømmelsesudvalg der har indstillet afhandlingen til forsvar, meddelt at han vil opponere ex auditorio. Der er offentlig adgang til forsvarshandlingen.

**13. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog
14.-15. oktober 2010
Aarhus Universitet**

Mødet afholdes i Nobelparken, Bygning 1451, lokale 120 (mødesal 1) og Bygning 1467, lokale 216 (mødesal 2) (indregistrering foran mødesal 1).

Information findes på <http://muds.dk>.

Der er afsat tid til foredrag torsdag den 14. oktober kl. 10-17 og fredag den 15. oktober kl. 9-15.45. Da formålet med MUDS-møderne er gensidig inspiration og orientering, modtager vi foredrag inden for alle discipliner af dansk sprogforskning. Også beskrivelser af igangværende projekter er meget velkomne, ligesom det vil være muligt at afholde workshops og opstille posters (ved de sidste aktiviteter kontaktes arrangørerne). Der afsættes 20 minutter pr. deltager, fx til et foredrag, plus 10 minutter til diskussion.

Der bliver kun oprettet to parallellforløb. Ved for mange tilmeldinger kan det derfor blive nødvendigt at fravælge personer, der har holdt foredrag på de to seneste MUDS-møder (kriteriet blev vedtaget på MUDS 7).

I Stakladen vil der blive serveret frokost torsdag og fredag og festmiddag torsdag aften (Preben Hornung-stuen). Herudover serveres kaffe og kage i Nobelparken torsdag for- og eftermiddag og fredag formiddag.

Gebyret for konferencen er 850,- kr. Udenbys deltagere må selv sørge for overnatning.

Tilmeldingsfrist senest fredag den 3. september 2010.

Henvendelse vedrørende MUDS 13 kan ske til mødets arrangører:

Inger Schoonderbeek Hansen
Peter Skautrup Centret
Jens Chr. Skous Vej 7
8000 Århus C
tlf.: 8942 1915
e-mail: jysis@hum.au.dk

Peter Widell
Nordisk Institut
Jens Chr. Skous Vej 7
8000 Århus C
tlf.: 8942 1908
e-mail: norwidell@hum.au.dk

The 14th EURALEX International Congress

6.-10. juli 2010

Fryske Akademy, Leeuwarden

Den 14. internationale EURALEX-kongres afholdes i Leeuwarden (på frisisk: Ljouwert) i Holland. Kongressen organiseres af Fryske Akademy (<http://www.fryskeakademy.nl/fa>). Alle relevante informationer og en introduktion til byen findes på hjemmesiden:

<http://www.euralex.nl>

Hjemmesiden indeholder også information om Fryske Akademy og giver praktiske oplysninger om byen Leeuwarden. Her kan man tilmelde sig som deltager til kongressen og bl.a. få rabat hvis man betaler inden **1. maj 2010**.

Umiddelbart inden kongressen, 5.-6. juli, afholdes et International Symposium and Workshop on Terminology, samme sted som EURALEX-kongressen. Temaet for denne 'før-kongres' er terminologi-bankers rolle i en multilingval og multikulturel sammenhæng, herunder fx hvilke aktører spiller en rolle, hvilke metoder bruges der, hvilke principper anvendes for terminologi til nationalsprog og regionale varieteter. På EURALEX-kongressens første dag, tirsdag 6. juli om formiddagen, afholdes en workshop om terminologi hvor dr. Hennie van der Vliet og kolleger fra Dutch Terminology Service Centre (Vrije Universiteit, Amsterdam) fortæller om centrets arbejde; her diskuteres også resultaterne fra symposiets første dag.

Med sin placering i det frisiske sprogområde vil kongressen rette særlig opmærksomhed på emnet 'leksikografi for mindre udbredte ikkestandardsprog'. Hjemmesiden, der (delvis) kan læses på engelsk, tysk, hollandsk og frisisk, har bl.a. et link til en spørgeskemaundersøgelse om leksikografi for ikkestandardsprog. Anne Popkema holder et plenarforedrag om emnet torsdag formiddag, med titlen: State of the Art of the Lexicography of Lesser Used and Non-State Language. Også Sarah Ogilvie (University of Cambridge) plenarforedrag Lexicography and Endangered Language: What Can Europe Learn from the Rest of the World? er relevant her (tirsdag eftermiddag). Hele programmet kan downloades fra hjemmesiden.

Der er optaget:

- "full papers" (30 minutters foredrag og 10 minutters spørgetid)
- "short papers" (20 minutters foredrag og 10 minutters spørgetid)
- "student papers"
- posters
- softwaredemonstrationer

Medlemskab af EURALEX er ikke nogen forudsætning for at deltage i kongressen, men det har en række fordele, bl.a. nedsat konferencegebyr, adgang til tidligere konferencerapporter (proceedings) og andre relevante udgivelser, bibliografier og et stort kollegialt netværk mv. Læs om alt dette på <http://www.euralex.org/>!

Oant sjen yn Fryslân! (På gensyn i Friesland)